

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Bakalářská práce

2012

Lenka Davidová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Lenka Davidová

**Fotografie prvního českého fotoreportéra
Rudolfa Brunera-Dvořáka v Českém světě**

Bakalářská práce

Praha 2012

Autorka práce: **Lenka Davidová**

Vedoucí práce: **PhDr. Alena Lábová**

Rok obhajoby: **2012**

Bibliografický záznam

DAVIDOVÁ, Lenka. *Fotografie prvního českého fotoreportéra Rudolfa Brunera-Dvořáka v Českém světě*. Praha, 2012. 66 s. Diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra žurnalistiky. Vedoucí diplomové práce PhDr. Alena Lábová.

Abstrakt

Fotograf Rudolf Bruner-Dvořák patří k výrazným osobnostem přelomu století. Ať už jako dvorní fotograf následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este nebo jako „otec“ české novinářské fotografie a průkopník fotografické reportáže, dokázal Bruner-Dvořák zachytit ducha doby, promlouvajícího k nám prostřednictvím jeho snímků dodnes. Zejména díky tehdejšímu nejvýznamnějšímu obrazovému časopisu *Český svět* si dnes umíme živě představit společnost na prahu dvacátého století se všemi jejími peripetemi. Tato práce mapuje život Rudolfa Brunera-Dvořáka a především jeho spolupráci s *Českým světem*. Práce se také zaměří na tematickou orientaci fotografových publikovaných snímků uvnitř časopisu a na jejich dokumentární přínos.

Abstract

Czech photographer Rudolf Bruner-Dvořák is one of the most significant figure of the period around the turn of century. As the personal photographer of the successor to the throne Franz Ferdinand d'Este or as the father of czech journalistic photography and the pioneer of pictorial reports, he was able to capture in his work the spirit of an era. Especially thanks to the most important pictorial magazine *Český svět (Czech world)* of this period, we can vividly imagine the society of new twentieth century. This work focuses on Rudolf Bruner-Dvořák's life and primarily on his cooperation with the *Czech world*. This work focuses on a wide variety of photographer's published themes in magazine and on their documentary contribution to our history.

Klíčová slova

**Rudolf Bruner-Dvořák – fotografie – Český svět – fotografovaná témata –
– dokument – společnost – přelom století**

Keywords

**Rudolf Bruner-Dvořák – photography – Czech world – themes of
photographies – document – society – turn of century**

Rozsah práce: 81 445 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Lenka Davidová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Pavlu Scheuflerovi, přednímu historikovi fotografie éry Rakouska-Uherska, za projevenou vstřícnost při rozhovoru o životě a díle Rudolfa Brunera-Dvořáka.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky UK FSV
Teze BAKALÁŘSKÉ diplomové práce

TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:

Příjmení a jméno diplomantky: Davidová Lenka	Razítko podatelny: <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse; margin-top: 10px;"> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center;">Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd</td> </tr> <tr> <td style="width: 50%;">Došlo dne: - 9 -06- 2011</td> <td style="width: 50%; text-align: right;">-1-</td> </tr> <tr> <td>Číslo: 10951</td> <td style="text-align: right;">Školení číslo: 2</td> </tr> <tr> <td colspan="2">PHdčleno:</td> </tr> </table>	Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd		Došlo dne: - 9 -06- 2011	-1-	Číslo: 10951	Školení číslo: 2	PHdčleno:	
Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd									
Došlo dne: - 9 -06- 2011	-1-								
Číslo: 10951	Školení číslo: 2								
PHdčleno:									
Imatrikulační ročník diplomantky: 2009									
E-mail diplomantky: lenda-d@volny.cz									
Studijní obor/typ studia: Žurnalistika									
Předpokládaný název práce v češtině: <i>Fotografie prvního českého fotoreportéra Rudolfa Brunera-Dvořáka v Českém světě</i>									
Předpokládaný název práce v angličtině: <i>Photographic work of the first czech photo-reporter Rudolf Bruner-Dvořák in magazine Czech World</i>									
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok – vzor: ZS 2012): (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve po dvou semestrech</u> od schválení tezí, tedy teze schválené v LS 2010/2011 umožňují obhajovat práci nejdříve v LS 2011/2012) LS 2012									
Základní charakteristika tématu a předpokládaný cíl práce (max. 1000 znaků): Souhrn a analýza vrcholného tvůrčího období Rudolfa Brunera-Dvořáka spjatého s publikací v obrazovém časopisu Český svět s cílem poukázat na význam díla dnes téměř zapomenutého fotografa tzv. belle époque									
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod – charakteristika doby, uvedení do tématu 2. Portrét Rudolfa Brunera-Dvořáka – život, významné okamžiky, cesta k fotografii 3. Český svět – stručně počátky obrazového magazínu, náplň, navázání spolupráce 4. Fotografický styl R. Brunera-Dvořáka – popis stylu práce, užití techniky, celkový pohled na základní obrazové motivy, doplněno o hloubkový rozhovor s životopiscem Brunera-Dvořáka Pavlem Scheuflerem 5. Zveřejnění fotografické práce v Českém světě: <ul style="list-style-type: none"> • Fotografie z Balkánu – Bosenské typy • Návštěvy panovníka – zejm. Návštěva panovníka v Království českém 1907 • Další fotografické zážitky z cest • Společenské události • Námořní manévry • Sport a volný čas (hony, Sv. Mořic) • Praha mizící 6. Ukončení spolupráce s magazínem 7. Závěr – shrnutí poznatků, zhodnocení tvorby Rudolfa Brunera-Dvořáka 									
Vymezení zpracovávaného materiálu (např. konkrétní titul periodika a období, za které bude analyzován): rozmezí let 1904-1910 (časopis Český svět)									
Postup (technika) při zpracování materiálu: <i>rešerše, čtení tematické literatury, prostudování veškerých dostupných informací za systematického zpracování poznámek, kvantitativně-kvalitativní obsahovo-obrazová analýza, rozhovor s životopiscem Brunera-Dvořáka Pavlem Scheuflerem, studium a syntéza sekundární literatury</i>									

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a způsobu jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

- **Krásné časy:** Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf / 158 fot. vybr. Pavel SCHEUFLER, Jan HOZÁK. - 1. vyd. - Praha : Grafoprint-Neubert ; Technické muzeum, 1995. - 187 s.; 27 cm
Monografie věnovaná zakladateli žurnalistické fotografie a průkopníkovi fotografické reportáže v českých zemích, Rudolfovi Bruner-Dvořákovi.
- **Fotografie v českých zemích 1839-1999: chronologie** / Vladimír BIRGUS, Pavel SCHEUFLER. - 1. upr. vyd. - Praha : Grada Publishing, 1999. - 215 s.: fot.; 21 cm
Souhrnný obraz vývoje české fotografie od počátku vynálezu až po současnost. Historie české fotografie v datech tematicky zasahuje oblast od techniky přes kulturu a umění až po ekonomiku a politiku. Chronologie zachycuje významné události a jména fotografů.
- **Galerie c. k. fotografů** / Pavel SCHEUFLER. - 1. vyd. - Praha : Grada Publishing ; Kant, 2001. - 244 s.: fot.; 22 cm
Průvodce dějinami fotografie v českých zemích z doby Rakouska-Uherska. Kniha obsahuje medailonky fotografů, kteří u nás pracovali před rokem 1918 a jejichž práce jsou součástí dějin fotografie.
- **Cesty československé fotografie: Vyprávění o historii československé fotografie** prostřednictvím životních a tvůrčích osudů vybraných osobností a mezních vývojových okamžiků / Daniela MRÁZKOVÁ, Vladimír REMEŠ ; dosl. naps. Jiří Mašín. - 1. vyd. - Praha : Mladá fronta, 1989. - 359 s.: fot.
Práce rekapituluje vývoj fotografie v Československu od roku 1841 do současnosti. Kniha esejistickou formou vyprávění přibližuje fotografickou tvorbu a specifické rysy české i slovenské fotografie v době mezi světovými válkami i v poválečné době.
- **Český svět** : ilustrovaný čtrnáctidenník. -- Roč. 1, č. 1 (1904/1905)-roč. 25, č. 52 (1929). -- Praha : Karel HIPMAN, 1904-1919. -- ... sv. ; 35 cm
Nejvýznamnější český obrazový časopis před první světovou válkou. Původně čtrnáctidenník, poté týdeník.
- **Photojournalism: Visual Approach.** / HOY, Frank. Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1986. 255 s.
Historie, tradice, postupy – detailní průvodce fotografickým řemeslem.
- **The Professionals` Approach. 5th ed.** / KOBRE, Kenneth. Photojournalism: Focal Press, Amsterdam 2004. 416 s.
Souhrn individuálních případových studií zachycujících zkušenosti předních profesionálních fotoreportérů. Směs rozhovorů a praktických zkušeností.
- **Handbook of Visual Analysis.** VAN LEEUWEN, Theo, JEWITT, Carey. London: Sage Publications, 2002. 210 s.
Metodologická příručka pro studenty, akademiky, vědce zajímající se o vizuální reprezentaci společensky významných problémů.
- **Reading Images: The Grammar of Visual Design. 2nd ed./** KRESS, Gunther, VAN LEEUWEN, Theo. London: Routledge, 2006. 291 s.
Formální či estetický popis obrázků na základě psychologie vnímání či z pragmatického hlediska.
- **Visual Methodologies: An Introduction to the Interpretation of Visual Materials. 2nd ed.** ROSE, Gillian. London: Sage, 2007. 287 s.
Úvod do metodologie studia a interpretace vizuální kultury.
- **Studia vizuální kultury.** / STURKEN, Marita, CARTWRIGHT, Lisa. Přeložili Lucie Vidmar, Milan Kreuzzieger. Praha: Portál, 2009. 471 s.
Monografie shrnuje základní poznatky disciplíny, která usiluje o teoretické uchopení vizuální kultury v její

celistvosti - od vysokého umění, přes film, televizi a reklamu až po vizuální data v oblasti vědy.

• **Metody výzkumu médií. 1. vyd./ VOJTĚCHOVSKÁ, Martina, TRAMPOTA, Tomáš.** Praha: Portál, 2010. 293 s.

Výčet metod užívaných při výzkumu médií.

Diplomové práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

• **Počátky české sportovní fotožurnalistiky v letech 1896-1910 [rukopis] / Michal Merenda ; Univerzita Karlova (Praha). Fakulta sociálních věd. Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií ; vedoucí diplomové práce Martin Sekera ; odborný konzultant Alena Lábová. -- Praha, 2004. -- 96 listů : il., [25] listů příl + 1 CD.**

• **Rudolf Bruner-Dvořák : fotografie Balkánu [rukopis (text)] / Danica Kovačević; FAMU -- Praha, 2004 - 35 s. : fot. - česky.**

Datum / Podpis studentky

9.6.2011 / Davidová

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na UK FSV vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

PhDr. LA'BOVÁ ALENA

Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

9.6.2011 Alena Lábová

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

Obsah

ÚVOD.....	2
1. PORTRÉT RUDOLFA BRUNERA-DVOŘÁKA.....	3
<i>1.1 Rodinný kruh.....</i>	<i>3</i>
<i>1.2 Profesní začátky.....</i>	<i>5</i>
<i>1.3 Změna jména.....</i>	<i>7</i>
<i>1.4 Momentní fotograf.....</i>	<i>8</i>
<i>1.5 Nejvýznamnější tvůrčí období v souvislosti s časopisem Český svět.....</i>	<i>9</i>
<i>1.6 Rudolf Bruner-Dvořák jako člověk.....</i>	<i>11</i>
2. OBECNÝ PROFIL AUTOROVY TVORBY.....	15
3. ČESKÝ SVĚT.....	19
4. FOTOGRAFIE RUDOLFA BRUNERA-DVOŘÁKA V ČESKÉM SVĚTĚ.....	23
<i>4.1 Tematická pestrost vyobrazených snímků.....</i>	<i>24</i>
<i>4.1.1 Fotografie Architektury.....</i>	<i>29</i>
<i>4.1.2 Společenské události a lidé.....</i>	<i>30</i>
<i>4.1.3 Vojenská tematika a Ferdinand.....</i>	<i>31</i>
<i>4.1.4 Fotografie z cest.....</i>	<i>32</i>
<i>4.1.5 Sportovní snímky.....</i>	<i>35</i>
<i>4.1.6 Zvířata.....</i>	<i>36</i>
5. UKONČENÍ SPOLUPRÁCE S ČESKÝM SVĚTEM.....	36
6. DOPLŇUJÍCÍ ÚDAJE ANEB POVÍDÁNÍ S PAVLEM SCHEUFLEREM.....	37
ZÁVĚR.....	45
SUMMARY.....	48
POUŽITÁ LITERATURA.....	49
SEZNAM PŘÍLOH.....	52
PŘÍLOHY.....	53

Úvod

Přední fotograf takzvané „belle époque“¹ Rudolf Bruner-Dvořák se dokázal lehce pohybovat ve vysokých kruzích módně oděné šlechty i mezi bosenskými trhovci v exotických turbanech. Jeho snímky dokumentují dnes už zaniklý svět nejnovějších vynálezů a společenských událostí přelomu století.

Příhodně se Bruner-Dvořák narodil v roce, kdy byla fotografie prohlášena za svobodnou živnost.² Celé devatenácté století se poté fotografie zdokonalovala a představila i využití polotónového procesu v tisku. Ten umožňoval reprodukci obrazů v odstínech šedé a tím plnohodnotnou kvalitu publikovaných fotografií.

Zrod fotožurnalistiky stál na spolupráci s obrazovými časopisy a fotograf, který nejednou obsadil titulní strany Českého světa, tehdy nejvýznamnějšího časopisu na našem území, se už nastálo zapsal do kapitoly českých dějin fotografie. V povědomí lidí však upadal postupně v zapomnění.

Ve své bakalářské práci se proto pokusím vzkřísit význam, věhlas a slávu Rudolfa Brunera-Dvořáka. Vykreslím komplexní obraz fotografový osobnosti a především jeho nejvýznamnějších snímků publikovaných na stranách časopisu Český svět.

Obecně mají Rudolfovy fotografie blízko k moderní fotografické reportáži. „*I když ho fotografické zkušenosti svazovaly spíše se „starou dobou“, dokázal předjímat takové technické postupy a tvůrčí metody, které do fotografie obecně vstoupily až v letech dvacátých a třicátých, kdy fotografii opanovala zlatá éra fotožurnalistiky.*“³

V době, kdy evropským kontinentem zmítala Dreyfusova aféra, sílil anarchismus a prosazovala se feministická hnutí, dokázal se Rudolf stát jednou z nejvýznamnějších osobností kolem roku 1900. Na nebi se

¹ Časově „belle époque“ vystihuje přelom 19. a 20. století. Konkrétněji můžeme do jejího rámce zhruba zařadit rozmezí let 1895–1905. (viz KŘIVSKÝ, Petr a Aleš SKŘIVAN. *Století odchází: světla a stíny "belle époque"*, s. 6)

² Výslovně byla fotografie prohlášena za svobodnou, tj. nevyžadující koncesi, na základě výnosu z 27. dubna 1864. Koncesi i nadále potřebovali cestující fotografové. (viz SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c. k. fotografií*, s. 100)

³ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c. k. fotografií*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001, s. 160. ISBN 80-247-9044-0.

tehdy vznášely vzducholodě a na silnicích se proháněly první automobily, často ještě bez pneumatik. Brzy „narostla člověku křídla“ a ve vzduchu se objevila první letadla. Pokrok ve vědě a technice byl zkrátka obrovský. Rozvíjely se i turistika a sport. Ten se dokonce povznesl na mezinárodní úroveň, protože došlo k oživení tradice olympijských her.

Sport tvořil i jedno z fotografované škály témat Rudolfa Brunera-Dvořáka. Když pomyslím na složité technické vybavení doby, jsou pro ilustraci jeho záběry bruslících hokejistů nebo koní ve skoku opravdu výjimečné. Právě můj obdiv k těmto vyobrazením spolu se zájmem o historii mě přivedl k tématu této bakalářské práce.

Krátce vysvětlím její strukturu a zvolenou metodiku pro zpracování. Na základě důkladného prostudování dostupných publikací nejprve utřídím životopisná fakta, která poskytnou základní představu o životě a osobnosti Brunera-Dvořáka. V další části práce obecně zařadím jeho tvorbu v rámci dobového kontextu. Následně se budu v samostatné kapitole věnovat časopisu Český svět, jeho zaměření, charakteristikám a jiným zajímavostem. V posledním oddílu práce se hodlám zaměřit na samotné Rudolfovy fotografie publikované v tomto časopise. Pokusím se analyzovat, zda fotografova námětová různorodost pronikla i do nitra časopisu nebo se na stranách periodika fotograf soustředil pouze monotematicky. Mým zájmem je mimo jiné vyzorovat, kdy Rudolfova spolupráce s časopisem dosáhla nejvyššího rozmachu. Ráda bych zhodnotila celkový význam fotografií Rudolfa Brunera-Dvořáka v Českém světě z pohledu jednadvacátého století.

1. Portrét Rudolfa Brunera-Dvořáka

1.1 Rodinný kruh

Roku 1864 v Americe stále bojuje Sever proti Jihu, v Evropě Prusko s Rakouskem táhnou do války proti Dánsku a české země zůstávají i nadále pod vládou Františka Josefa I. V poklidné atmosféře středočeské Přelouče pak druhého července šedesátého čtvrtého roku započal Rudolf Bruner-Dvořák svou životní cestu.

Narodil se Václavu a Anastázii Brunerovým jako jedno z dvanácti dětí. Jen osm z nich se však dožilo dospělosti. Otec pracoval jako krejčí a matka Anastázie, dcera provaznického mistra, byla pravděpodobně ženou v domácnosti. *„Přepracovaný otec, který rozhodně neviděl dál, než za okraj svého šicího stroje, věnoval nemalé prostředky na slušné vzdělání a úspěšný start do života všem osmi dětem.“*⁴

U všech sourozenců tvořila rodina hodnotovou základnu jejich sebeuvědomění a úspěchu. Koneckonců soudržnost členů rodiny poskytla Rudolfovi potřebné zázemí k budování fotografické kariéry. Tu přitom původně vůbec neplánoval...

Údajně se měl stát kupcem, jenže v sedmnácti letech spadl ze stromu a zlomil si lopatku. Ze strachu před reakcí otce raději o zranění nikomu nic neřekl, a poté už bylo pozdě. Ze zlomené lopatky se vytvořil hrb a životní dráha kupce předčasně skončila.

Rudolfův handicap pro něj samotného znamenal štěstí v neštěstí. Nebýt nehody, možná by se k fotografování nikdy nedostal. Fotografování přitom bylo pro Rudolfa víc než jen zdrojem příjmů, byl to i koníček a způsob, jak se osobně dostat k zajímavým událostem a zprostředkovat je širší veřejnosti. Tehdejší Rakousko by tak přišlo o možnost objevit jedinečný zpravodajský potenciál a dokumentární talent Rudolfa Brunera-Dvořáka. Ten nakonec díky nejstaršímu bratru Františkovi Brunerovi přece jen vyplul na povrch.

Starší František, úspěšný akademický malíř, totiž pro bratra zprostředkoval učení u známého mnichovského fotografa a mistra portrétu Carla Teufela. V červenci 1887 Rudolf získává od Teufela osvědčení. *„Věhlasný mnichovský fotograf v něm potvrzuje, že pan Rudolf Bruner z Přelouče v Čechách se u něho vyučil od 1. února do 15. července 1887 fotografii „ve všech způsobech“ a že je zcela schopen samostatného podnikání.“*⁵

⁴ *Zapomenutý český fotograf*. Film o Rudolfovi Bruner-Dvořákově [online]. Scénář Pavel SCHEUFLER, Jan HOZÁK a Jan BONĚK. Režie Jan BONĚK. 1993. Dostupný z: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/audiovideo/filmove-projekty.html>

⁵ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. 1. vyd. Praha: Grafoprint-Neubert ve spolupráci s Národním Technickým muzeem, 1995, s. 7. ISBN 80-85785-21-8.

1.2 Profesionální začátky

Po návratu do Přelouče si v otcově domě založil portrétní ateliér a sestra Helena mu tam vypomáhala jako laborantka. Na nejstarším dochovaném negativu vidíme v pyramidální kompozici Rudolfa s rodiči a všemi sourozenci. Dochované pozitivy nesou jméno „Rudolf Bruner“. Rutina v ateliéru ale nenaplňovala Rudolfovy představy o podnětné fotografické práci. *„Fotograf z malého města, který žil několik měsíců v Mnichově a jemuž starší bratr vyprávěl o cestách po světě, toužil po poznání a zkušenostech, po určitém dobrodružství.“*⁶ Vybavení portrétního ateliéru navíc bylo finančně náročné. To vše vykrystalizovalo v Rudolfovo rozhodnutí stát se zpravodajským neboli momentním fotografem. Vystala otázka, kde působit. *„Dokonce otec prý vyjel do Vídně a matka do Prahy, aby na místě vyšetřili situaci...“*⁷

Rodiče vsadili na jeho talent. Nakonec se po dvou letech působení v Přelouči celá rodina (kromě Františka) odstěhovala na Královské Vinohrady. Praha vyhrála před Vídní zejména díky okolnosti, že zde ještě nepůsobil žádný jiný momentní fotograf.

*„Na rozdíl od většiny ostatních kolegů se Rudolf začal programově specializovat na zakázkové práce mimo ateliér, na klasickou portrétní fotografii již nebyl vůbec zařízen.“*⁸ *„Když prý někdo od Rudolfa vyžadoval portrét, lakonicky děl: „Já dělám jen krávy, koně, fabriky a to vy nejste...“*⁹

Rudolfa lákala práce venku. Zřejmě i proto roku 1890 nechyběl na prvních mezinárodních cyklistických závodech v Kroměříži. Z akce se dochovala pozoruhodná kolekce snímků, která tvoří Rudolfův první dochovaný fotografický cyklus. Zároveň šlo o novinku na českém poli fotografie, snímky totiž v mnohém vykazují reportážní styl.

Už zkraje kariéry navázal kontakt s následníkem trůnu Františkem Ferdinandem d'Este. Mazaně mu zaslal s věnováním své snímky a šikovně tak na sebe upoutal státníkovu pozornost. Fotografie, které

⁶ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9.

⁷ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9.

⁸ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c. k. fotografií*, s. 158.

⁹ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9.

Rudolf Ferdinandovi zaslal jsou dnes neznámé, zato z dochovaného dopisu z roku 1890 víme, že si je panovník „*milostivě ponechal*“ a poslal i odškodnění za „*použitý materiál*“.¹⁰ Další kontakt s následníkem trůnu na sebe nenechal dlouho čekat, v roce 1891 získal Rudolf povolení fotografovat interiéry zámku Chlumu u Třeboně. „*Možná, že právě během této práce došlo k osobnímu kontaktu fotografa s Ferdinandem.*“¹¹ A toto setkání, vzhledem k budoucím četným snímkům Ferdinanda a jeho rodiny, bylo nepochybně důležité pro další Rudolfovu fotografickou kariéru.

Profesní dráze pomohla značně i Jubilejní výstava v Praze. Z té Rudolf roku 1891 přináší snímky aktuálních událostí, které mají za cíl, prostřednictvím stran výstavního časopisu, obeznámit veřejnost s děním, zábavnými atrakcemi a nejnovějšími technickými vynálezy. Zachytí tak například i Edisonův fonograf – přístroj, který umožňuje nahrát a reprodukovat lidský hlas i hudbu. Celkově Jubilejní zemská výstava Prahu dočista uchvátila: po francouzském vzoru se stavěla rozhledna na Petříně, objevily se tu dvě lanové dráhy a inženýr František Křížík uvedl do provozu první linku pražské elektrické tramvaje z Letné na výstaviště. Pro Rudolfa měla ale především zásadní význam havárie balonu Kysibelka.

Pád svítiplynem plněného balonu zaznamenal 16. července 1891 a o dva dny později snímky uveřejnil výstavní deník Praha (*ukázka viz příloha č. 5*). Posádka balonu vyvázla živá a Rudolfovo zachycení „zázraku“ dnes představuje jeho vůbec první zjištěný snímek v tisku. Dokázal ve své práci vyobrazit událost v časovém sledu, a tím lidem přiblížit průběh nehody. Snímky z pádu balonu označujeme jako první fotoreportáž na našem území. Je na místě poznamenat, že Rudolfovi tyto fotografie odstartovaly kariéru. Po jejich zveřejnění publikoval ve výstavním časopise už pravidelně. Zároveň fotografická práce zobrazující gradaci děje, jinými slovy reportáž, se stala pro Rudolfa výrazným atributem jeho profese.

¹⁰ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9.

¹¹ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9.

O fotografových úspěších se dokonce krátce zmínil i samotný list Praha. „Fotograf pan Bruner-Dvořák, jehož fotografie z výstavy ve zdařilých reprodukcích přinášíme, vyznamenán byl vysokým uznáním Její císařské Výsosti paní arcivévodkyně Marie Terezie za zaslání cyklus fotografií z výstavy, jež jsme dílem již v reprodukcích přinesli, dílem přineseme. Spolu mu bylo oznámeno, že fotografie ony zařaděny budou do soukromé sbírky fotografií Její císařské výsosti.“¹²

Práce na výstavě přinesla Rudolfovi větší finanční nezávislost a možnost nákupu dalších fotografických přístrojů.

1.3 Změna jména

Z práce v Praze se dochovalo mnohem více snímků než z Přelouče. V době působení na Vinohradech se už podepisoval oběma jmény v kombinaci „Bruner (Dvořák)“, Dvořák-Bruner nebo Bruner-Dvořák. Okolnosti změny jména nejsou sice zcela jasné, ale nabízí se dvě logické hypotézy.

Dědeček Rudolfa Brunera-Dvořáka, baráčník z Rohožce, se původně jmenoval Jan Brunák. Podle záznamu v matrice narozených Českobratrského evangelického sboru v Chvaleticích bylo jméno Brunák později „jinou rukou a jiným inkoustem“ opraveno na Bruner. A změna z německého Bruner na české Dvořák je tak pravděpodobně výsledkem vlasteneckých pohnutek.

Druhým logickým vývodem, nevylučujícím však ten první, je fakt, že česko-německou podobou firmy (Bruner-Dvořák) mohl fotograf oslovit česky i německy orientovanou část klientů.

Po příchodu na Královské Vinohrady je tedy změna jména doložena. Úřední povolení ke změně příjmení z Brunera na Dvořák přitom přišlo až na sklonku Rudolfova života, v červnu v roce 1919 (Výnosem Zemské správy politické v Praze č. 1/13-720/1 ai). Bratr František mohl užívat oficiálního jména „Dvořák“ už o čtyřicet let dříve ze speciálního dekretárního povolení.

¹² SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9–10.

1.4 Momentní fotograf

Rudolf Bruner-Dvořák se pozvolna stával slavným. A slavným byl v povědomí veřejnosti nejen jako fotograf, ale už přímo jako fotoreportér. Svědčí o tom i článek z Fotografického věstníku (nejstaršího českého fotografického časopisu, vydávaného od r. 1890) uveřejněný dva roky po Jubilejní výstavě. Psalo se v něm tehdy následující: *„Zjednodušení fotografie povzbudilo jistého Brichanta v Paříži, aby stal se reportérem – fotografujícím z povolání, jež prý se mu špatně nevyplácí. Jest ostatně známo, že v době naší jubilejní výstavy, kdy vydáván byl výstavní denník „Praha“, byl fotograf Brunner-Dvořák podobným všudybylem, který fotografoval například požár v závodě Fishlově, nehodu balonu Kysibelky a jiné podobné případy tak rychle, že již v nejbližším čísle Prahy mohly býti uveřejněny zinkografické reprodukce jeho fotografií.“*¹³

Rudolf Bruner-Dvořák získal 20. prosince 1891 povolení užívat titul (v českém přepisu) „Momentní fotograf Jeho císařské a královské Výsosti Nejosvícenějšího pana arcivévody Františka Ferdinanda Rakouského z Este“.

Momentní fotografie se staly synonymem pro zachycení pohybu a bezprostřednosti události. Do češtiny se dostaly také pod označením „mžikové“ nebo „okamžikové“ a jejich kořeny v práci Rudolfa Brunera-Dvořáka můžeme spatřovat už na snímcích z Jubilejní zemské výstavy. Titul se tak stal jen jakýmsi oficiálním potvrzením toho, co už bylo zřejmé.

Na druhou stranu dodával firmě na pompéznosti a fungoval jako dobrá reklama. Vztah k následníkovi trůnu pak Rudolfovi otevřel cestu mezi šlechtické kruhy i další významné osobnosti, včetně císaře Františka Josefa I. Začal často fotografovat výjevy ze života těchto vrstev, a tak se nám dochovaly i snímky z různých lovů a jiné zábavy bohatších.

Obecně Rudolf často fotografoval manévry, přehlídky, slavnosti, využití volného času, hony a lovy, dostihy a různé sporty. Co se týče fotografování manévru, patřil dokonce mezi dva fotografy v monarchii,

¹³ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 10.

kteří měli výsadní právo fotit ve válečném přístavu v Terstu. To jen svědčí o důvěře, kterou mu následník trůnu projevoval.

Rudolf v sobě nezapřel dobrodruha a vyskytoval se všude, kde se něco dělo. Zachytil tak pro zajímavost i požár v Krucenburku (Křížové), následky sesuvu půdy v Mostě nebo průvod sokolů v Českých Budějovicích. Tyto události pak vyobrazil na svých stranách časopis Světozor.

Po pěti letech strávených na Vinohradech se celá rodina Brunerových přestěhovala do pětipokojového bytu v Palackého ulici číslo pět. Tam měla pronajaté celé patro, které částečně sloužilo i jako Rudolfův firemní a reprezentační salon včetně odkladiště pro veškeré vybavení k fotografickému provozu. Pracovní sílu tvořili pouze laborant a retušérka.

Rudolf, už jako zavedený momentní fotograf, dokumentoval neustále další události. Jen momentek z dění Národopisné výstavy se dochovalo na skleněných formátech 18 x 24 cm přes dvě stě. Dalším zachyceným motivem bylo zavádění tramvaje v Praze a okolních obcích. Z března roku 1896 například pochází reportážní snímky policejní zkoušky dráhy vynálezce Františka Křižíka. Ten se testování dráhy před oficiálním zahájením provozu sám logicky také zúčastnil a tvoří tak významnou součást hned dvou fotografií.

Rudolf Bruner-Dvořák dostal i zakázku na zachycení cesty prvního automobilu Prahou. Tu přijal a pořídil tak jedinečné propagační fotografie o jízdě vozu Benz továrníka Jana Klubala.

V únoru roku 1904 Rudolfa zasáhla smutná událost, když jeho otec Václav Bruner zemřel. Stává se tak novou hlavou rodiny, což potvrzuje i okolnost, že dědictví po otci převzal právě on a dostal tak překvapivě přednost před starším Františkem.

1. 5 Nejvýznamnější tvůrčí období v souvislosti s časopisem Český svět

„Co do intenzity a pracovitosti kulminovala jeho fotografická činnost v letech 1904 –1910, kdy byl jedním z hlavních přispěvatelů

obrazového časopisu Český svět a kdy spolupracoval na několika knihách.“¹⁴

Časopis Český svět vychází od října roku 1904 původně jako čtrnáctideník. Zejména díky osobě vydavatele Karla Hipmana se brzy stal nejvýznamnějším českým obrazovým periodikem před první světovou válkou. Nemalou zásluhu na popularitě časopisu však nemůžeme upřít ani Rudolfovi. Ten pravidelně přispíval do Českého světa hned od prvního čísla.

Vůbec jeho první fotografie v časopise zachycuje Františka Fredinanda d'Este s kněžnou Hohenberkovou na mýtině, s pozadím zámku Konopiště v jemném mlhavém oparu (viz příloha č. 4). Následník trůnu s rukou v kapse hovoří s myslivcem. Samotný Ferdinand se na stranách časopisu prostřednictvím Rudolfových fotografií ocitl ještě mnohokrát.

Koncepce časopisu jako obrazového zpravodaje Rudolfovi plně vyhovovala a korespondovala s jeho dobrodružnou povahou. Snímky uveřejněné v Českém světě tvoří svědectví o mnoha cestách „fotografa všudybyla“. Cesty Rudolf nepodnikal jen v rámci českých zemí, dostal se často i za hranice monarchie. Fotografoval v Bosně, Srbsku, Slovinsku, ve Švýcarsku i v Itálii. Se svým fotoaparátem se dostal i do francouzské Paříže, z té ale Český svět nic nepublikoval.

V pátém ročníku časopisu, konkrétně v čísle z 12. března 1909 se o Rudolfovi dokonce píše. A tištěná slova jen potvrzují vášeň pro cestování: *„žádný z pražských fotografů neprocestoval s temnou komorou taký kus světa jako on.“* *„Není nikdy příliš vzdálen sídla následníka trůnu, nechť pan arcivévoda mešká na širém moři, nebo na sněžných svazích švýcarských.“* *„Náš Ruda ztratí se vždy na několik dnů z Prahy, a nejšikovnější detektiv nezví jeho adresu, jíž mlčenlivá jeho máti ani za nejlichotivější slovo nesdělí. Pak s plnými mošnamy vrátí se k nám, ale jen málo z toho určeno je „Pro veřejnost“ – to nejlepší zůstane asi navždy tajemstvím malého, vyvoleného kroužku vysoké šlechty...“*¹⁵

¹⁴ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 25.

¹⁵ Náš a komorní fotograf Ruda Bruner-Dvořák ve Švýcarech. *Český svět*. 1909, roč. 5, č. 22.

I přes fakt, že „*málo toho je pro veřejnost*“, mohl si čtenář Českého světa vychutnat obrázky, jak tráví šlechta volný čas. Fotografie ve Svatém Mořici zachycují pobyt Ferdinanda d'Este ve středisku zimních sportů. Rudolfovi se povedlo zaznamenat i následníka trůnu s rodinou na bruslích. Takové snímky ale Český svět nezveřejnil, čtenáři si mohli prohlédnout Ferdinanda jen v méně akčním postavení, například jak se vrací z výletu z hor... Ale kdo si koupil výtisk časopisu, rozhodně o sportovní fotografie nebyl ochuzen. Jen ze Sv. Mořice „zmrazil“ Rudolf svým fotoaparátem pohyb sáňkařů, sportovních bobů i skákajících lyžařů. Ne nadarmo ho považujeme za jednoho z průkopníků sportovní fotografie u nás.

„K vůbec největším reportážním akcím Brunera-Dvořáka náležela obrazová informace o návštěvě panovníka v Království českém v roce 1907, dále svědectví ze slavných jednání hlav států na Konopišti a Miramare a snímky z válečného přístavu v Terstu.“¹⁶

Krom politiky, společnosti a sportu nemůžeme při důkladném listování Českým světem tematicky pominout ani snímky interiérů. Ty, ať už z prostorů zámků nebo třeba bank, se v časopise vyskytly v hojném počtu. Díky jejich bravurnímu technickému zvládnutí dokonce Rudolf získal zakázku od Spolku českých průmyslníků textilních na vyhotovení fotografií pro knihu Český průmysl textilní slovem i obrazem. K této publikaci od Jana Preisse zhotovil většinu fotografií on sám a pokryl obrazem řadu českých i moravských továren.

Co se týče Českého světa, ukončuje Rudolf Bruner-Dvořák v roce 1910 s listem bližší spolupráci a od sedmého ročníku se jeho snímky vyskytují jen ojediněle. Blíže se budu celkové spolupráci s časopisem, tematickému zaměření fotografií i ukončení vztahu s listem věnovat v kapitolách čtyři a pět.

1.6 Rudolf Bruner-Dvořák jako člověk

Nepochybně byl Rudolf Bruner-Dvořák fotografem, který se zapsal do dějin fotografie. Jaký byl ale Rudolf v soukromí? Optimista či pesimista? Velkorysá bytost nebo lakomec?

¹⁶ SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c. k. fotografií*, s. 159.

Pokud by platilo, že dílo odráží osobnost autora, tak můžeme směle tvrdit, že Rudolf měl dobrodružnou povahu, měl kladný vztah ke zvířatům a především pak ke koním, v práci vždy nalézal smysl pro detail, často i s jemným anekdotickým vyzněním jeho snímků. Zkrátka příjemný a veselý člověk byl tento první český fotograf-reportér.

V Praze často navštěvoval vinárnu U Patchů a byl členem známé společnosti Hacašprnda. Z pražské vinárny dokonce uveřejnil jeho snímek i Český svět. Znázorňuje na něm veselé hosty v „burších“ (dobových moderních pokrývkách hlavy) u Mošnova stolu. *„Obecně byl považován za velkorysého člověka, který na nějakou tu zlatku nehleděl; měl rád život a lidi. Možná po právu se o Rudolfovi říkalo „spousty peněz vydělal a spousty peněz pustil.“¹⁷*

Dobře Rudolf vycházel i s následníkem trůnu. *„Vypráví se také, že Rudolf Bruner-Dvořák byl jedním z mála lidí, kteří směli Ferdinandovi vyprávět anekdoty...“¹⁸* Vzhledem k povaze Františka Ferdinanda, který *„byl prý mrzutý, uzavřený a neoblíbený,¹⁹* vlastně přímý fotografův protiklad, to už stojí za zmínku.

Ve společnosti byl Rudolf opravdu vynikající a usměvavý společník. *„Měl milenky od číšnic až po šlechtičny,²⁰* vzpomínal na svého strýce Ing. Jaroslav Rijáček. I přes známosti, které měl, se však nikdy neoženil. V rodině ostatně nebyl žádnou výjimkou, víceméně všichni žili bez životního partnera. U Rudolfa možná tvořila překážku trvalejšího svazku náplň jeho profese. Časté cestování, kdy byl někdy pryč i celé měsíce, rozhodně nevytvářelo klidné prostředí pro založení rodiny.

Na stávající rodinu, své rodiče a sourozence, však nikdy nedal dopustit. Františkovi například domluvil malování rodiny následníka trůnu Ferdinanda d'Este na Konopišti. Mohl mu tak částečně splatit to, že ho k fotografování vlastně přivedl. Reprodukovaný Františkův obraz

¹⁷ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 16.

¹⁸ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 12.

¹⁹ DICKINGER, Christian. *Habsburkové bez iluzí: Jací byli doopravdy?*. 1. vyd. Praha: Brána, 2002, s. 134. ISBN 80-7243-136-6.

²⁰ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 9.

nazvaný „Dítky jeho císařské výsosti arcivévody Františka Ferdinanda“ dokonce Český svět uveřejnil.

Všichni sourozenci si vzájemně pomáhali. Sestra Helena už v přeloučském ateliéru vypomáhala jako laborantka a zvládala prý dobře i zesilování a kopírování. V Praze potom často dělal Rudolfovi pomocníka otec. Nosil fotografickou komoru a je dokonce zaznamenán na jedné fotografii. Při dokumentování zkoušky elektrické dráhy stojí na snímku na levém okraji kompozice a jako jediný z pánů je bez klobouku.

Rudolf zhruba okolo přelomu století spolupracoval i se švagrem Františkem Pavlíkem. Ten přišel do firmy původně jako laborant a později se dal dohromady s Rudolfovou sestrou. V roce 1904 se oba fotografové rozcházejí. Dokládá to písemná dohoda o vypořádání nároků v „bývalém společném závodě“. *„Podle tohoto dokumentu měl Rudolf Pavlíkovi předat pět set korun a poskytnout „veškerá dovození a práva týkající se fotografování pluků dělostřeleckých a pluku hulánského k libovolnému naložení.“*²¹ Snímky Františka Pavlíka se poté rovněž objevovaly na stranách časopisu Český svět, a můžeme poznamenat, že tematicky i technickou úrovní se mladší fotograf Rudolfovu dílu dost přibližoval.

Nakonec se stal Rudolfovým pomocníkem a postupně i neoficiálním firemním partnerem o sedmnáct let mladší bratr Jaroslav. Jaroslav se u Rudolfa vyučil fotografii a první doklad jeho samostatné práce zachycuje dva zápasící pány v Podolí. Na rubu snímku najdeme poznámku *„fotografoval Jarka Bruner-Dvořák.“*²² Někdy fotografovali bratři společně. Dokonce jsou dochované snímky, kdy se fotili navzájem a tak si můžeme prohlédnout i kuriózní fotografii Rudolfa nazvanou „Mistr v jámě se svým přístrojem“. Na oplátku zase Rudolf vyfotografoval bratra při jízdě na oslu.

Ve volných dnech v Praze měl Rudolf přesně zavedený řád v podobě dopolední práce a úřadování, pak chvíle před obědem na skleničku vína a odpolední pracovní schůzky. V jednu hodinu obědval spolu s rodinou a přesně v sedm přišla na řadu opět rodinná večeře, po

²¹ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 14.

²² SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 17.

kteřé Rudolf odcházel do společnosti. „Někdy se po večěři vyprávělo a byla prý i témata, při kterých Rudolf bral klobouk a předčasně odcházel, například K Ježíškům.“²³ K takovým tématům patřilo například meditování o indické filozofii nebo okultismus.

Spolu s bratrem Jaroslavem jezdili často za sestrou na Balkán. Sestra Marie se totiž provdala za soudce českého původu v Bihači a díky tamním častým návštěvám objevil Rudolf nový fotografický motiv. V Českém světě posléze snímky ze života prostých lidí publikoval.

Po smrti Mariina manžela Gustava Rijáčka přijel Rudolf za sestrou a pomáhal jí likvidovat domácnost a nábytek, aby se mohla vrátit zpět do Prahy i se svým čtrnáctiměsíčním dítětem. To jen dokládá silné rodinné pouto, které si k sobě rodina vzájemně vypěstovala. Tak přišel do domácnosti Rudolfa synovec Jaroslav Rijáček. Marie ze získané vdovské penze Rudolfovi na domácnost a výživu přispívala.

Bratr Jaroslav byl v červnu 1914 přímým svědkem sarajevského atentátu a ten se mu podařilo zdokumentovat. Publikované fotografie neštěstí nesou sice jméno Bruner-Dvořák, ale z vynechání křestního jména spolu se vzpomínkami synovce Jaroslava Rijáčka můžeme jasně vyvodit, že se Rudolf v kritický čas v Sarajevu nevyskytoval. Jaroslav posléze pro Český svět fotil i sarajevské nepokoje následující bezprostředně po atentátu.

Začala válka, která svět nadobro změnila. Předpoklad krátkého konfliktu se ukázal jako nesprávný a vojáci na frontách zažívali těžké boje až do roku 1918. Jaroslav za války zachytil obrazy pro chirurgické oddělení nemocnice a pro armádu obsazené srbské území. O Rudolfovi a jeho díle v průběhu války informace nemáme. Zato listopadové události spojené s koncem první světové války fotografovali už oba bratři. Dominantnější postavení ale získával Jaroslav, který rodinnou firmu po smrti bratra převzal.

Rudolf Bruner-Dvořák zakončil svou životní pouť 30. října 1921. Bylo mu padesát sedm let. Příčinu úmrtí neznáme. Jeho smrti nevěnovaly noviny ani časopisy pozornost. V době republiky se rychle

²³ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 16.

odsuzovalo vše, co bylo spojeno s monarchií a dvorní fotograf přední šlechty Rakouska-Uherska a především následníka trůnu Františka Ferdinanda s monarchií nepochybně svázán jistým poutem byl. „Byl výjimečnou osobností evropské úrovně nejen rozhledem a zkušenostmi, ale i nevšední kvalitou a pohotovostí svých „momentek“.“²⁴ Smutně tak skončil osud zajímavého člověka, který velkou měrou ovlivnil dějiny české reportážní fotografie.

2. Obecný profil autorovy tvorby

V devadesátých letech devatenáctého století se celkově proměňuje role fotografie. Od uniformních ateliérních snímků přechází fotografové častěji do ulic. Vyobrazují všední životní styl a fotografie získávají informační hodnotu. Dokládají dobovou atmosféru a nestrojeně ji dokumentují. „Bruner-Dvořák, první český momentní fotograf, jehož obrázky ve své svěží spontánnosti někdy evokují dílo Jacquesa-Henriho Lartiguea, je považován za nejlepšího dokumentárního fotoreportéra doby.“²⁵

Stejně jako zmíněný francouzský fotograf a malíř Jacques-Henri Lartigue (1894–1986) zachycoval i Rudolf bezprostřední život kolem sebe a všímal si prostých situací, které následně zachycoval na kameru. Oproti sílícímu sociálnímu proudu ve fotografii, kde převažoval kritický pohled fotografů na společnost, řadíme společně Lartiguea i Brunera-Dvořáka do protichůdné, a to pozitivnější kategorie fotografického dokumentu. „U profesionálních fotografů tohoto zaměření se shledáváme nejčastěji s pozitivně glosujícím pohledem při dokumentaci životního stylu vyšších společenských vrstev a často také při okouzlení soudobými technickými novinkami (lety balonem, první automobily...).“²⁶

Rudolf Bruner-Dvořák po sobě zanechal hory dokumentaristického díla. A tyto fotografie opravdu často překypují

²⁴ *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO Praha, 1993, s. 44. ISBN 80-7046-018-0.

²⁵ BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH. *Czech photography of the 20th century: a guide*. Praha: Museum of Decorative Arts a Kant, 2005, s. 20.

²⁶ SCHEUFLER, Pavel. *Teze k dějinám fotografie do roku 1918*: [online]. [cit. 2012-03-23] Dostupné z: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,teze-k-dejinam-fotografie-do-roku-1918,41.html>. Text vycházející ze skript vydaných v roce 2000.

nadšením pro technický pokrok – najdeme na nich motocykly, vzdušné balóny i první automobily. Námětově se Rudolf pohyboval v širokém spektru. Jeho snímky sledují nejen stopy následníka trůnu a zábavy vyšších vrstev, zobrazují i výjevy z každodenního života nejrůznějších povolání, monitorují sportovní chvíle a události, vyobrazují často zvířata, a také dokumentují architektonickou přeměnu Prahy. „*Jeho doménou byla hra přirozeného světla na ulici, v přírodě či na sportovním hřišti.*“²⁷

Svým naturelem se Rudolf Bruner-Dvořák řadí k předválečným fotografům. Na vizitce od jeho pražského podniku stálo „momentní fotograf“. Rudolf patřil vůbec k prvním takto označovaným fotografům v Čechách. Snažil se o zachycení autentičnosti. „*Okamžik. Situace. Právě probíhající děj. Nerežirované výjevy ze života. A přesně pro tento typ fotografie má Bruner-Dvořák zvláštní nadání.*“²⁸

Talent pro zachycení správného momentu poprvé předvedl na Jubilejní výstavě roku 1891, která pro něj znamenala kariérní odrazový můstek. Začal se specializovat na obrazové zpravodajství. Na výstavě se mimochodem prvně představil i Klub fotografů amatérů s pavilonem Helios. Šlo o první amatérskou organizaci fotografů v českém prostředí a třetí nejstarší v Rakousku-Uhersku. Ostatně vstup amatérů na pole fotografie byl charakteristickým rysem přelomu století. Podotýkám však, že konkurenty v nadšených fotoamaterech Rudolf ohledně kvality práce nenacházel. Přesně naopak tomu bylo ve způsobu spontánního nazírání motivů, v tom se mu podobali více než mnozí profesionální kolegové.

„*Fotografickou dráhu Rudolfa Brunera-Dvořáka můžeme rozdělit na tři fáze: období vzestupu, období největších úspěchů a slávy a posléze odchod z výsluní pozornosti. Časově jde o léta 1890–1904, 1904–1910 a 1911–1921.*“²⁹

²⁷ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 25.

²⁸ MRÁZKOVÁ, Daniela a Vladimír REMEŠ. *Cesty československé fotografie: vyprávění o historii československé fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů vybraných osobností a mezních vývojových okamžiků*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1989, s. 30. ISBN 80-204-0015-X.

²⁹ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 12.

Do prvního časového úseku ohraničeného rokem 1904 musíme neodmyslitelně zařadit i první kontakty se šlechtou. Vyšší společnost Rudolfa často zvala na hony a jiné zábavy, které Rudolf fotografoval a výsledné snímky putovaly buď do tisku nebo prostřednictvím pošty fotografovaným osobám. Těm pravděpodobně některé fotografie nabízel nejprve darem. Kdo měl následně zájem, mohl si objednat další kusy, samozřejmě už za finanční obnos. Dochovaná korespondence svědčí i o kuriózních odpovědích. Například v listu z prešpurského (bratislavského) sekretariátu posílá arcivévodkyně Isabela účet zpět k přepracování, protože cenu dvou zlatých za snímek považuje za příliš vysokou. Zato saský král Fridrich August III. se s přepracováním ceny vůbec neobtěžoval, za ponechané snímky z lovu v Roudnici přikázal fotografovi poslat třicet krejcarů za vynaložené výdaje, pravděpodobně poštovné. Někteří vraceli snímky po prohlédnutí zdvořile zpět, převážila ale ta část aristokracie, která fotografie s potěšením přijala. O placení ovšem zmínky nejsou.

Finanční stránku Rudolfa v tomto období zabezpečila zakázka na Konopišti. Za album fotografií zámku získal roku 1897 od Ferdinanda d'Este svůj vůbec největší honorář – pět set osmdesát šest zlatých. Na dřívější poměry to byl velmi vysoký obnos rovnající se dokonce ceně pořízení menšího domu.

Na Konopišti dostal o pár let později další fotografický úkol – fotografoval dceru následníka trůnu Žofii jen asi dva týdny po narození. To dokazuje postupně projevovanou důvěru Františka Ferdinanda v Rudolfovu osobnost a talent. Za výsledky práce od něj občas obdržel kromě finančních prostředků i dar. Jednou ho arcivévoda ohodnotil jehlicí do kravaty, jindy drobným šperkem.

Ačkoli je těžké určit, co vše do roku 1904 Rudolf Bruner-Dvořák zdokumentoval, je jisté, že tematicky už mapoval nejen prostředí honů a manévřů, ale i sportovní události (výlety Sokolů, šermíři), své oblíbené koně (na panství Nosticů) a v neposlední řadě i autentické prostředí dokumentující život romské rodiny.

„Pracoval převážně komorou 18 x 24 cm s nevšední pohotovostí a se smyslem pro postižení podstaty snímané skutečnosti.“³⁰ Mnoho fotografií zachytil také stereokomorou na formát 8,5 x 17 cm.

Nejvýznamnější autorovo období v kontextu vycházení časopisu Český svět prohloubilo Rudolfovu tematickou škálu fotografií. Z pohledu námětů objevil Bosnu a její atmosféru. Zároveň dokázal znamenitě zaznamenat i mnohé interiéry (např. banky, pošty). Samozřejmě stále zůstával v blízkosti panovníka, byl připravený přijet na vyžádání kamkoli a zachytit tak činnost Ferdinanda i jeho rodiny. Stal se všestrannějším fotografem, technicky vypiloval své snímky k dokonalosti a veřejnost na jeho fotografie netrpělivě čekala.

Při častých cestách, které byly s tehdejšími vybavením komplikované, mu pomáhal bratr Jaroslav a ještě sluha, který nosil těžké zařízení. Společně přepravovali několik komor, zásoby kazet a desek. Fotografovo celkové vybavení přístrojů hezky ilustruje dochovaný snímek příjmacího salonu Rudolfovy pražské firmy z roku 1913. Za stolem sedí sám Rudolf Bruner-Dvořák a v místnosti najdeme přes sedmnáct fotografických aparátů různých velikostí.

Vývoj na poli fotografie se na přelomu století nijak nezastavil. Bratři Lumièrové výrazně přispěli k rozvoji barevné fotografie. Roku 1903 patentovali proces autochromu, první rozšířené techniky barevné fotografie a v roce 1907 se začaly první autochromy prodávat v Čechách. „Rudolf Bruner-Dvořák autochromy využíval při fotografování malířských děl svého bratra Františka.“³¹ Dochovalo se jich pár desítek ve formátu 10 x 15 cm a našlo se i několik barevných stereografií se záběry Ferdinanda d'Este.

Po prvním desetiletí dvacátého století, které patřilo profesně k jeho nejúspěšnějším, fotografoval Rudolf Bruner-Dvořák s menší frekvencí. S Českým světem už nespolupracuje. „Kolem roku 1910

³⁰ *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*, s. 44.

³¹ *Počátky autochromu v Čechách: studie s poznámkami o počátcích nejstarší v praxi používané techniky barevné fotografie*. [online]. [cit. 2012-03-26] Dostupné z: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,pocatky-autochromu-v-cechach,31.html>, s. 5

začíná jeho třetí tvůrčí období, které proběhlo ve znamení rekapitulací a zaštiťování fotografické aktivity Jaroslava.³²

Roku 1913 je poté připisován vznik autochromů nazvaných „Fascinace podzimem“ pravděpodobně z prostředí zámeckého parku na Konopišti. *„Zkušenosti fotografa se projevují jak v kompozici, volbě elegantního podlouhlého formátu, tak v práci se světlem. Zajímavé jsou ale i kontrastním vyvoláním, které způsobilo barvy jasnější, než je na Autochromu zvykem.“*³³

Během války o Rudolfovyh pracích nemáme zprávy. Fotografické otěže firmy převzal definitivně bratr Jaroslav.

Celkově Rudolfovo dílo předjímá moderní obrazové zpravodajství. Ne náhodou o tomto fotografovi hovoříme jako o průkopníkovi české fotoreportáže. *„Fotografie Brunera-Dvořáka jsou zvláštní; postrádají suchost zpravodajských oficialit. Jsou živé, naplněné smyslem pro vidění okamžiku, napětí události, mají chuť a vůni atmosféry.“*³⁴

3. Český svět

Fotografie se na prahu dvacátého století začíná výrazněji uplatňovat na pohlednicích, ale i v časopisech. Právě na stranách periodik se projevuje těsný kontakt tisku s fotografickým zpravodajstvím. A časopisů, které v tehdejšíh habsburském mocnářství vycházely, byla celá řada. Vůbec prvním fotografickým časopisem vydávaným v našich zemích byl Photographisches Journal v němčině.³⁵ Roku 1890 potom vyšlo první dvojčíslo nejstaršího, tentokrát už českého Fotografického věstníku. Významné postavení v časopisecké sféře měly i Zlatá Praha, Světozor a Fotografický obzor. Do této situace přichází na trh další obrazový časopis, který záhy u čtenářů získá velkou popularitu.

³² SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 16.

³³ *Autochromy Rudolfa Brunera-Dvořáka* [online]. [cit. 2012-03-26] Dostupné z: <http://sechtl-vosecek.ucw.cz/expozice10/autochromy-bruner-dvorak.html>

³⁴ MRÁZKOVÁ, Daniela a Vladimír REMEŠ. *Cesty československé fotografie*: s. 30.

³⁵ Vydávání tohoto časopisu zahájil v Praze Wilhelm Horn roku 1854, pouhé čtyři roky od absolutně prvního fotografického časopisu The Daguerreaien Journal z New Yorku. (viz *Cesty čs. fotografie*, str. 32 a *Fotografie v českých zemích 1839 – 1999*, str. 18)

„Nejvýznamnějším periodikem, postaveným z valné části na výpovědní síle fotografie, byl časopis Český svět, vycházející od roku 1904.“³⁶

Pátého října roku 1904 vydal Karel Hipman první číslo Českého světa. Tisk a reprodukce byly provedeny v grafickém uměleckém ústavu Václava Neuberta na Smíchově. Z obsahu nabídl časopis například rubriky Časovosti, Divadelní směs, román na pokračování Strašidlo od André Theurieta, články o divadelní umělkyni Ise Grégrové nebo o revoluci na gymnáziu a nechyběl ani Humoristický koutek. Fotografie poskytli nám známý Bruner-Dvořák, který se hned od prvního čísla zařadil mezi kmenové přispěvatele listu, a dále pánové Němec, Donat-Tomáš, Fiedler či Faix.

Karel Hipman – redaktor a nakladatel v jedné osobě charakterizoval list následujícími slovy: *„ČESKÝ SVĚT“ není konkurentem žádnému českému časopisu, žádné české revui. Jde cestou svou, chce býti rázovitý a redaktor má pouze jediné přání: povznést list nad úroveň oblíbených obrázkových listů cizozemských. To zdaří-li se mu, bude nejvyšší odměnou jeho práce a snahy!*³⁷ Zároveň Hipman prozradil své přání proměnit v budoucnu prozatimní čtrnáctideník na týdeník. Reagoval tak na projevenou přízeň čtenářů po vydání prvního čísla.

Ohlas byl skutečně pozitivní. To dokazoval mimo jiné text v deníku Národní politika. *„Pan Karel Hipman, pilný a neúnavný propagátor českého jména v cizině, bývalý vydavatel krásné francouzské publikace „La Nation Tchèque“ přistoupil ku předsevzaté své úloze, vydávati český illustrovaný čtrnáctidenník na způsob oblíbených toho druhu publikací cizích s poctivou a nezištnou snahou seznamovati obecnost za peníz průměrně nepatrný jak poutavým slovem, tak i věrným vyobrazením se všemi aktualitami dne, všemi zajímavostmi a časovostmi našeho veřejného života.“* Národní politika časopisu dokonce přiřkla *„pečeť vážně a umělecky cenné publikace“*.³⁸ Jiné tiskoviny, konkrétně Národní listy zase opěvovaly původnost

³⁶ SCHEUFLER, Pavel. *Pražský svět*. Praha: Pražský svět, 2000, s. 435. ISBN 80-238-5731-2.

³⁷ *Český svět*. 1904, roč. 1, č. 2.

³⁸ Úsudky časopisů o Českém světě. *Český svět*. 1904, roč. 1, č. 2.

četných ilustrací a Slovo ocenilo list za „*zdokonalení obrázkového zpravodajství u nás*“.³⁹

Čtenáři si mohli časopis koupit za třicet haléřů vždy v dvoutýdenním intervalu. Od října roku 1906 se poté naplnila vize vydavatele a Český svět začal vycházet jako týdeník.

Český svět nemohl zapřít značnou orientaci na Francii. Frankofilní paprsky prosvítají například v příspěvcích Francouzi u nás a o nás (s podtitulem: Několik pohledů s cizími brejlemi), O vlivu francouzském na novou literaturu českou nebo v románech na pokračování. Obdivovalo se vše francouzské. Například v pozdější rubrice „Epocha reklamy“ se psalo o tom, že není elegantnějších, vkusnějších a dokonalejších reklamních tabulí než v Paříži...

Vedle Rudolfa Brunera-Dvořáka publikovalo v listu mnoho excelentních fotografií doby. Za všechny jmenujme významného portrétistu a podnikatele Jana Langhansa nebo snad vůbec nejznámějšího fotografa devatenáctého století Jindřicha Eckerta. Postupem času se do popředí dostávali i amatérští fotografové a jejich momentky. A fotografoval i sám Karel Hipman.

Za jedno číslo časopisu jsme mohli průměrně napočítat až čtyřicet fotografií a po rozšíření rozsahu po roce 1912 dokonce o celou polovinu více. Časopis poutal pozornost pestrou tematikou, zachycoval obrazy politiků, divadelních a sportovních akcí, zaznamenával proměny architektury... Zachytil nejen život v Rakousku-Uhersku, ale i v dalekém zahraničí jako například v americkém New Yorku.

Český svět otiskl i snímky britských novin Daily Mirror (vítězné družstvo s praporem české obce sokolské na závodě dne 19. června 1910), což naznačovalo moderní agenturní spolupráci. Navíc časopis poskytl čtenářům i prostor pro pobavení, například prostřednictvím fotografické hádanky vyobrazující muže při pádu do vody s otázkou, zda uhodnou, odkud tento muž skočil do Vltavy...

Objevovaly se snímky reportážního charakteru. Zrcadlily denní události. „*Samozřejmě, že reportážní svědectví byla omezena dobovými*

³⁹ Úsudky časopisů o Českém světě. *Český svět*. 1904, roč. 1, č. 2.

*technickými možnostmi, dynamika fotografie se více předstírala, než byla skutečná, nicméně časopisy z Melantrichu nebo z vydavatelství Neubert třicátých let měly v Českém světě skvělý předobraz.*⁴⁰

Cíl týdeníku byl nejen informační a rekreační, nepochybně sledoval i funkci výchovnou, jak se o tom ostatně zmínila redakce. Psala: „*sledujeme určitý plán: popularisovati umění, rozšířiti porozumění pro krásy Staré Prahy, povznést vkus vrstev nejširších.*“ Časopis prý nebyl pro ten typ čtenářů „*jež přejí si seznati podobu podvodníka z Kopníku, nebo výjev ze svěcení stříkačky ve Lhotě.*“⁴¹ Jakoby se tímto časopis zříkal nějakého nařčení z bulvárního zabarvení svých stran. Na druhou stranu, lehce bulvární prvky jsou někdy u Českého světa také k nalezení, zejména prostřednictvím vyobrazených kuriózních momentů (např. soutěž o nejdelší cop v Německu).

S novinářskou etikou si, obzvláště v pozdějších letech, asi redaktoři také nedělali vrásky. Časopis například v roce 1910 otiskl detailní snímek hlavy zastřeleného ukrajinského (rusínského) studenta při barikádě Lvovské univerzity a dva roky nato se v listu objevily fotografie poprav v Persii. Jeden z popisků u fotografie například uváděl „*Poprava vraha rozseknutím na dva díly*“, zkrátka zajímavost a exkluzivita převážily nad mravní hodnotou.

Ale ať už bylo periodikum zaměřením jakékoli, sklízelo u lidí úspěch. Nákladem vycházelo v tisících. V samotném časopise postřehneme i poznámku o nejednou rozebraných dvaceti tisících výtiscích.

Pro celoroční předplatitele uspořádala redakce roku 1907 koncert a přednášku Českého světa. Bezplatně si mohli nejvěrnější čtenáři užívat bezstarostných chvílí „*v jedné z předních dvoran pražských*“, konkrétně ve které ale nevíme... Pravděpodobně šlo o akci ve velkolepém stylu, protože časopis dopředu avizoval, že „*při koncertě spoluúčinkovati budou přední umělci.*“⁴²

V srpnu 1913 se zakladatel časopisu, Karel Hipman, vzdává „*pro*

⁴⁰ SCHEUFLER, Pavel. *Pražský svět*: s. 435.

⁴¹ *Český svět*. 1906, roč. 3, č. 2.

⁴² *Český svět*. 1907, roč. 4., č. 7.

*duševní přepracovanost*⁴³ dalšího vydávání Českého světa a od desátého ročníku řídí týdeník jiný vydavatel a redakční tým se snahou udržet list na umělecké a literární výši. Mezi pozdější vydavatele patřili od roku 1919 pánové Šolc a Šimáček.

Časopis několikrát změnil obrazové pojetí, čtenářům ale nadále přibližoval zajímavá témata pokrytá původním obrazem. Podle předního historika fotografie Pavla Scheuflera se Český svět zařadil mezi ostatní periodika jako nejvýznamnější obrazový časopis před první světovou válkou.

Svémi fotografiemi už navždy ovlivnil i aktuální součást skutečného „českého světa“, protože inspiraci v zobrazených událostech našel pan režisér a dramatik Ladislav Smoljak. *„Jednou jsem přinesl z antikvariátu časopis Český svět z přelomu století. Bylo tam třeba, že hajný z Oslova staví plot a podobný zprávy, jaký ani v měšťanských časopisech vůbec být nemohly. A ty fotky v něm nás (pozn: zájmem „nás“ pan Smoljak myslí herce Zdeňka Svěráka a Jiřího Šebánka) fascinovaly. Nám se ta doba zalíbila a najednou nás napadlo, že bychom Cimrmana mohli do té doby posunout.“*⁴⁴ Tak tedy Jára Cimrman, fiktivní český génius, byl v Rakousku-Uhersku jako doma díky Českému světu.

Především ale význam Českého světa spočíval v kvalitním obrazovém zpravodajství. V posledním dvojčísle šestého ročníku v roce 1910 jsme si mohli o úspěchu listu přečíst tuto zprávu: *„Téměř 3000 obrazů reprodukoval v jediném minulém ročníku „Český svět“, zůstává tak v slovanském světě – úplně bez konkurence!“*⁴⁵

4. Fotografie Rudolfa Brunera-Dvořáka v Českém světě

Jak už vyplynulo z předchozích stran, spolupráce s časopisem Český svět souvisela s vrcholným tvůrčím obdobím Brunera-Dvořáka. Součinnost kvalitního obrazového časopisu s kvalitním zpravodajským

⁴³ *Český svět*. 1913, roč. 9., č. 50.

⁴⁴ BURIAN, Jan a Jitka KULHÁNKOVÁ. *Posezení s Janem Burianem: aneb třicet televizních rozhovorů s neobyčejnými lidmi*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2006, s. 31. ISBN 80-7363-100-8.

⁴⁵ *Český svět*. 1910, roč. 6., č. 51 a 52.

reportérem se Českému světu zkrátka vyplácela. Rudolf redakci poskytoval zajímavé a technicky zvládnuté fotografie, které přinášely časopisu renomé.

Veškeré fotografie tištěné v Českém světě vynikaly na svou dobu výjimečnou ostrotí, kterou časopis umocňoval listy křídového papíru. Pro reprodukci snímků byla využívána metoda fotozinkografie, která umožňovala vznik kopií věrně odpovídajících originálu. V odstínech šedé pak vystupovaly do popředí i jemné detaily, se kterými Rudolf často pracoval.

Z děl Brunera-Dvořáka číší uvolněnost při práci. Je docela dobře možné, že pracoval bez časového presu a byl s redakcí domluvený, že fotografie dodá dle vlastního úvažení. Následně, po vyvolání materiálu, redaktor pouze vyfiltroval „vhodné“ snímky k reprodukci.

V několika číslech Českého světa vyobrazila redakce i portrét Rudolfa. Jednou se usměvavý muž skrývá pod pletenou čepicí na lyžích s popiskem „*Náš fotograf R. Bruner-Dvořák plachtí*“ (viz příloha č. 2), jindy stojí v klobouku na přídi válečné lodi a v neposlední řadě se v Benátkách baví s hejnem holubů. Pokaždé stojí na popisku „Náš fotograf.“ Není divu, že si ho „přivlastnili“, vždyť momentních fotografů, kteří by navíc měli přístup k samotnému Ferdinandovi nebo dokonce Františku Josefovi, nebylo mnoho.

4.1 Tematická pestrost vyobrazených snímků

V dějinách české fotografie nenajdeme příliš osobností srovnatelných rozsahem a námětovým obsahem fotografií. Pestrost Rudolfových fotografovaných motivů proniká i na strany Českého světa. Pomocí kvantitativní a kvalitativní obsahové analýzy tato publikovaná témata systematicky utřídím a dám do širších souvislostí.

„Metoda obsahové analýzy je založena na počítání četnosti výskytu určitých vizuálních prvků v jasně definovaném vzorku obrazů a následném analyzování těchto frekvencí.“⁴⁶ Rudolf spolupracoval

⁴⁶ ROSE, Gillian. *Visual methodologies : an introduction to researching with visual materials*. Los Angeles; London: Sage, 2012, s. 87. ISBN 978-0-85702-888-4.

s Českým světem od roku 1904 do roku 1910 a tento časový úsek tak tvoří mnou zkoumanou časovou periodu.

Vyobrazená témata jsem na základě pozorování shrnula do několika kategorií: technika, vojenská tematika, fotografie z cest, architektura, společenské události, zobrazení Ferdinanda, lidí, sportu a zvířat. Zároveň zvolené kategorie samozřejmě nemohou postihnout vše, pro tyto případy vznikla skupina „ostatní“.⁴⁷ Při počítání a zařazování snímků do jednotlivých kategorií jsem postupovala dle vlastního úsudku. Započítala jsem nejen snímky přímo signované, ale i ty, které charakterem a kompozicí odpovídají autorovu dílu, ačkoliv jméno Rudolfa Brunera-Dvořáka pod fotografií nenesou. Koneckonců fotografie bez podpisu se tehdy objevovaly často, autorské právo se v praxi ještě moc neřešilo.

Za šestileté období můžeme napočítat celkově sedm set devadesát osm fotografií Brunera-Dvořáka. Ve skutečnosti jich může být daleko více. V pozdějších letech totiž přibyli Rudolfovi konkurenti v podobě amatérských fotografů a vyobrazené nesignované snímky, u kterých jsem si nebyla zcela jista autorstvím, jsem raději nezapočítávala... Celkový přehled dat zobrazuje tabulka na straně sedmadvacet.

Z tabulky vyplývá, že Rudolfovy početně nejsilnějšími ročníky jsou první s dvěma sty vyobrazeními a třetí dokonce s dvěma sty třiceti sedmi snímky. Zcela nepochopitelně se nám může jevit jejich mezidobí, tedy ročník druhý, ve kterém se objevilo jen minimum Rudolfových prací. Navíc mezi těmito pouhými několika kusy snímků najdeme i dva, které už jednou publikovány byly, konkrétně fotografie hokejistů na zamrzlé Vltavě a snímek interiéru Gobelinového sálu z rezidence kardinála. Od čtvrtého ročníku je patrný pokles publikovaných děl. Průběh spolupráce Brunera-Dvořáka s Českým světem zobrazuje křivka grafu jedna.

Je evidentní, že Rudolfovo pracovní nasazení kvantitativně kulminovalo v letech 1906 až 1907. Tematicky v tomto třetím ročníku převažovaly fotografie ze společenských akcí, i když v rámci nich

⁴⁷ Do skupiny „ostatní“ jsem například zařadila Rudolfovy snímky z pražské botanické zahrady nebo detailní ukázky perleťářských výrobků v Přelouči.

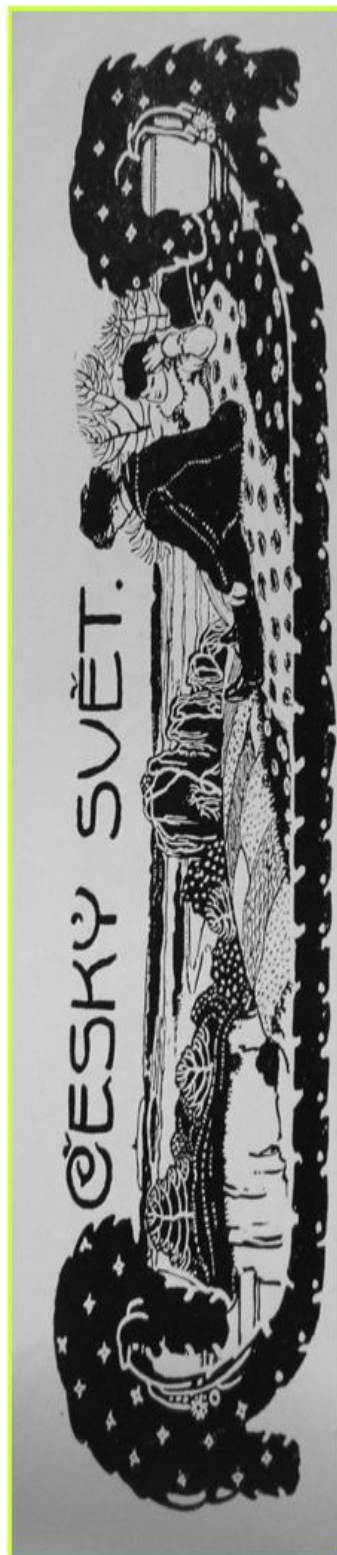
chyběly tradiční obrazy z honů a lovů. K nejvýznamnějším společenským akcím doby patřila bezesporu návštěva panovníka v Praze. Zhotovení snímků k této události můžeme považovat za vůbec největší Rudolfovu reportáž v Českém světě. Tématu honosné návštěvy Františka Josefa I. věnovala redakce prostor dokonce ve dvou vydáních časopisu. (ukázka fotografie z události viz příloha č. 10)

obr.: graf 1

Ve třetím ročníku se také poprvé objevují snímky z cest, konkrétně z Balkánu. Dominantní pozici získal sport. Ten oproti prvnímu ročníku poskočil o celých čtyřicet vytištěných snímků nahoru a ani v pozdějších ročnících už nebyl v množství snímků z bruslení, hokeje či dostihů překonán.

Celkově za dobu šesti ročníků se nejvíce na výsluní vyskytovala témata společenských událostí, architektury a lidí. Kategorie „lidé“ v sobě skrývá nejrůznější aranžované portréty skupin nebo portréty ředitelů bank a tak podobně. Samozřejmě v širším pohledu by škatulka „lidé“ zahrnovala veškeré snímky společenských, sportovních i vojenských momentek. Právě lidský prvek totiž hrál u tak společenského člověka, jakým byl Rudolf Bruner-Dvořák, na fotografiích prioritní roli. Komplexní rozvrstvení témat je patrné z grafu dva.

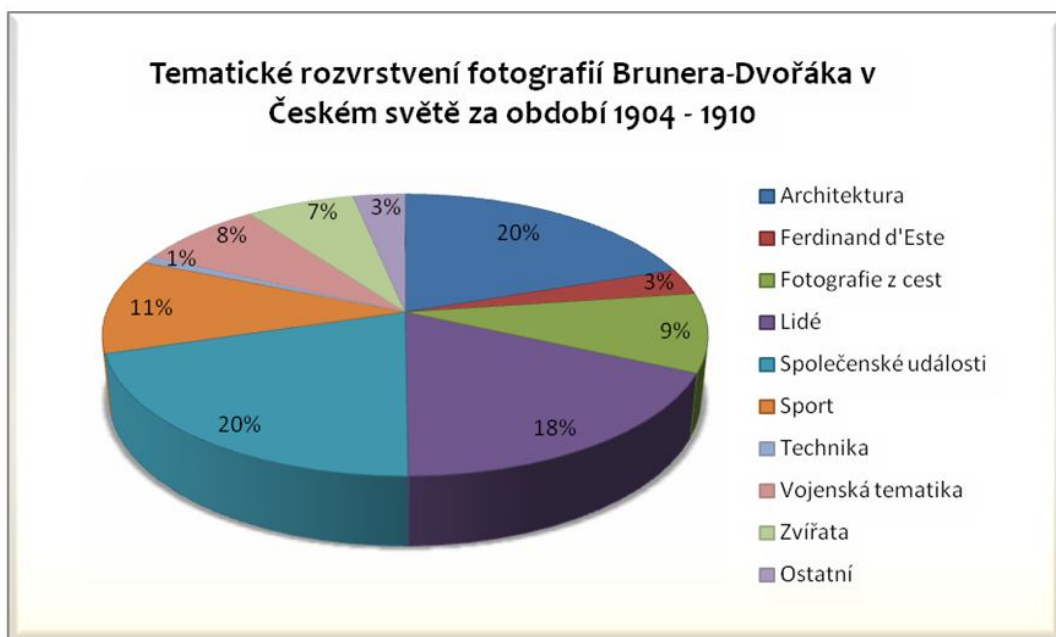
CELKOVÝ PŘEHLED ZOBRAZENÝCH FOTOGRAFIÍ RBD* NA STRANÁCH ČESKÉHO SVĚTA

Téma ▶ ročník ▶	Technika	Vojenská tematika	Fotografie z cest	Architektura exteriér	interiér	Zvřátla	Společenské akce lov, hony jiné	Ferdinand	Sport	Lidé	Ostatní nezařazené
I.	3	11		29	60	16	14	3	7	27	15
celkem za I. ročník 200 fotografií											
II.										4	1
celkem za II. ročník 9 fotografií											
III.		13	29	7	15	13		4	47	49	
celkem za III. ročník 237 fotografií											
IV.		19	23	13	8	7	3	12	16	32	6
celkem za IV. ročník 184 fotografií											
V.	4	16	11	10	13	18		2	10	24	1
celkem za V. ročník 121 fotografií											
VI.		4	9		2		6	3	4	8	3
celkem za VI. Ročník 47 fotografií											

CELKEM ZA OBDOBÍ 1904–1910: 798 PUBLIKOVANÝCH FOTOGRAFIÍ

* RBD = Rudolfa Brunera-Dvořáka

Obr.: tabulka ▼

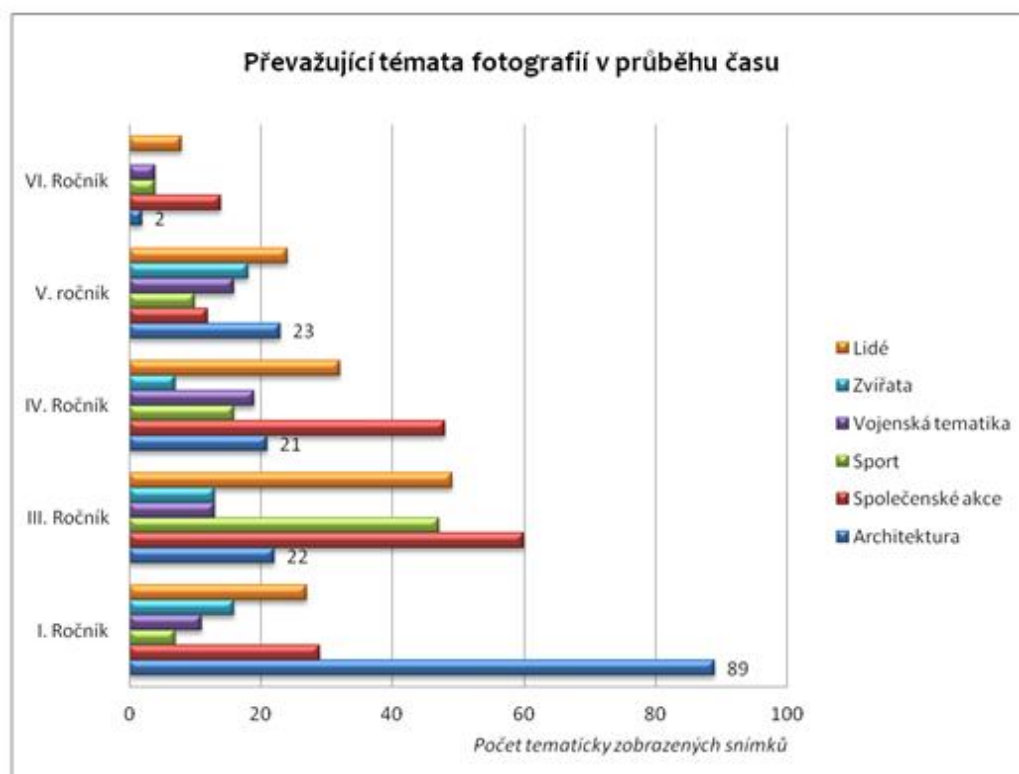

Obr.: graf 2

Mnohé může zarazit vysoký podíl snímků architektury u fotografa, který je považován za zakladatele české reportážní tradice. Vždyť Rudolf dokázal zachytit koně ve skoku nebo zimní boby v plné rychlosti, proč by se tedy uchýlil k něčemu tak nudnému, jako jsou například pohledy do českých továren? Na první pohled to může být opravdu trochu udivující, při bližším zamyšlení to tak překvapivé už není. Stále se nacházíme na úplném počátku dvacátého století. Fotografové, a Rudolf Bruner-Dvořák nebyl výjimkou, se snažili zdokumentovat měnící se ráz města pod dopadem techniky. K tomu všemu v sobě architektura zahrnuje nejen exteriéry nejrůznějších budov a zámků, ale i významnou položku interiérů. A například po náhledech do ateliérů českých umělců byla tehdy velká poptávka...

Počet fotografovaných interiérů a exteriérů a jejich vzájemný poměr se během let 1904–1910 několikrát proměnil. Většinou ale převládly snímky interiérů. Obrázek grafu tři⁴⁸ zobrazuje nejčastěji představující se náměty fotografií do roku 1910. Modrý sloupec poté ukazuje dominantní roli Rudolfových obrazů architektury v prvním ročníku časopisu. Nikdy potom už nenastal tak nevyvážený stav vůči ostatním motivům.

⁴⁸ Z grafu jsem, vzhledem k minimálnímu počtu Rudolfových publikovaných fotografií, záměrně vypustila údaje o druhém ročníku.

Obr.: graf 3

4.1.1 Fotografie Architektury

Rudolfovy snímky architektury obecně nijak nevybočují z dobového standardu. Pominout je ale vzhledem k vysokému počtu vyobrazení jednoduše nelze. Postřednictvím Rudolfových fotografií se čtenářům představily záběry pražských bank, rezidence českého kardinála, hradů a zámků (Průhonice, Orlík, Konopiště), dále snímky z pražské hlavní pošty nebo například z továrny na výrobu doutníků...

Fotografie významných úřadů, rezidencí důležitých osobností doby včetně šlechty, znamenaly pro Rudolfa práci na zakázku. Většina takových reportáží s sebou nesla ustálenou formu. Zpravidla se skládala z pěti až sedmi fotografií, které ukazovaly exteriér budovy, dále řadu obrázků z vnitřku (kolem tří až pěti) a k tomu se přikládaly aranžované portréty ředitelů zobrazovaných institucí. Tak například k článku o Zemské bance království českého poskytl Rudolf jedno vyobrazení exteriéru, poté snímky schodiště, detailu sochy tamtéž, záběry z vestibulu i účtárny, a nechyběly ani portréty ředitelů. U vrchního ředitele Karla Mattuše přes okno efektně proniklo světlo a ozářilo mu tak plešku i plnovous. Další dva ředitelé (pánové Procházka a Lošťák)

seděli u stolu v podobné pozici. V případě zemské banky šlo o reportáž většího rozsahu, nicméně záběry vážených osob za stolem nebo obrazy schodiště se u Rudolfa ve fotografování architektury opakovaly.

Pohledy na továrny a nejrůznější průmyslové výrobní reprezentují další zakázkovou práci. Rudolf nefotografoval jen prázdné haly, častou součástí jsou i lidé, kteří většinou aranžovaně a strnule hleděli na Rudolfa s kamerou.

Dalším dokumentovaným okruhem architektury byla přeměna Prahy na přelomu století. V Českém světě vycházely pravidelné rubriky nazvané „Praha mizící“ nebo „Praha neznámá“. Zachycovaly zákoutí hlavního města ještě před plánovanými změnami. V doprovodném textu se psalo: *„Příliš rychle odstraňují se dekorace s jeviště, na němž snad dosud věkovitá činohra nedohrána.“*⁴⁹ Fotografované cykly budov stály zpočátku výhradně na vyobrazeních Rudolfa Brunera-Dvořáka.

*„U většiny architektur jde o fotografie provedené širokoúhlým objektivem s vyrovnáním svislic, o tradičně pojaté kompozice, kvalitně odvedenou práci, o nějakém zvláštním přínosu pro fotografii však nemůžeme mluvit.“*⁵⁰

4.1.2 Společenské události a lidé

*„K tomu, aby fotožurnalista uspěl, musí se zajímat o lidi. Lidé jsou hlavní ingrediencí fotožurnalistické zprávy – jsou fotografovanými subjekty i recipienty informací.“*⁵¹ Rudolf Bruner-Dvořák měl lidi skutečně rád, což je z jeho snímků patrné.

Vzhledem k četným kontaktům se šlechtou se často účastnil honů a lovů. Jeho snímky přitom nezobrazují jen samotný lov zvířat, odhalují i chvíle odpočinku a jiné zajímavé činnosti, jako to činí například obraz „aristokratických lovyň fotografických snímků“, na kterém se dámy z vyšší společnosti učí fotit. (viz příloha č. 7)

Ke společenským událostem patřily i dostihy. Tento často fotografovaný motiv jsem v rámci analýzy rozčlenila do dvou vrstev, sportovní fotografie (kde je vidět sportovní akce) a poté zákulisí a

⁴⁹ Praha mizící. *Český svět*. 1905, roč. 1., č. 7.

⁵⁰ SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy*, s. 28.

⁵¹ HOY, Frank. *Photojournalism : The visual approach*. Prentice-Hall, 1986, s. 7. ISBN 0-13-665548-3.

společnost, které jsem zařadila do kategorie „společenské akce“. Právě na pozadí dostihů můžeme poznávat osobnosti belle époque, které ovlivňovaly ze svého urozeného postavení přítomnost.

Opravdu významné postavy doby vyfotografoval Rudolf i mimo dostihovou dráhu, zachytil například podobu umělce Františka Ženíška nebo tehdy velmi oblíbeného herce a komika Národního divadla Jindřicha Mošny. Kromě toho, ve čtvrtém ročníku časopisu má Rudolfovou zásluhou fotografii i slovanské pokrokové studentstvo, a s ním i profesor Tomáš Garyk Masaryk sedící uprostřed skupinového portrétu. (viz příloha č. 16)

Společnost se bavila na počátku dvacátého století různě. Z Rudolfových fotografií máme dochované zprávy například o rokokové slavnosti, o nejrůznějších výstavách, o slavnostním posvěcení koleje Frýdlant-Bílá ve Slezsku nebo třeba o veřejném cvičení hasičů.

4.1.3 Vojenská tematika a Ferdinand

Následník trůnu se v Českém světě díky Rudolfovi sice představil vícekrát, rozhodně šlo ale námětově o okrajovější téma časopisu.

Mediální obraz panovníka přitom v mnohém připomíná dnešní vyobrazování politiků. „*Prozíraví politici si uvědomují, že znovuzvolení závisí na dobrém mediální pokrytí.*“⁵² Ferdinandovi samozřejmě nešlo o znovuzvolení, na trůn měl dědické právo, ale určitě si přál vřelou mediální vizitku. Ke čtvrtému ročníku Českého světa (1907–1908), ve kterém měl ze všech zkoumaných ročníků Rudolf největší zastoupení Ferdinandových fotografií, bylo Františku Josefovi už sedmdesát osm let a na trůně z toho seděl šedesát let. Ferdinand d'Este, jako brzy nastupující vladař, potřeboval zajistit respekt občanů, aby i do budoucna zachoval klid v monarchii.

Rudolf přesně pochopil, co po něm Ferdinand vyžadoval. Máme tak dochované snímky v rovině oficiálních návštěv a průvodů, ale i ze soukromého státníkova života. Ve Svatém Mořici ho můžeme přistihnout na procházce v horách a na Konopišti si můžeme prohlédnout, jak

⁵² KOBŘE, Kenneth. *Photojournalism : the professionals' approach*. Amsterdam: Focal Press, 2004, s. 45. ISBN 0-240-80610-7.

Ferdinand spolu s manželkou snídali (viz příloha č. 8). Bez osobního přístupu k Ferdinandovi by takové snímky samozřejmě vzniknout nemohly...

Ve čtvrtém ročníku se zobrazuje více i vojenská tematika. S tou ostatně Ferdinand jako polní podmaršálek a generál jízdy také úzce souvisí. Ze své hodnosti se sám zúčastnil mnoha manévrů a přehlídek. Na některých fotografiích v periodiku je v rámci této tematiky rozpoznatelný. Jelikož ale náplň fotografií je spíše vojenská, tak jsem osobu Ferdinanda do samostatné kategorie nezapočítala.

Snímky z cvičení a manévrů zachycují přesuny vojsk a porady velitelů v poli. Ke snímkům vojáků patřily ale i přehlídky a slavnosti. Z ledna 1907 například pochází pětice snímků z Invalidovny, kde vojáci gymnastickými cviky napodobují kozácké umění ovládat koně. Rudolf vyfotografoval i srbské vojenské typy jako dělostřelectvo poblíž Bělehradu.

Dochované negativy z manévrů v pozůstalosti Rudolfa převažují nad ostatními tématy. Jak je tedy možné, že v Českém světě se tato bilance neodráží? Důvod může být prostý.

„Čtenářstvo promine, že nebylo možno ukojit jeho touhu po jistých vyobrazeních, které sice náš fotograf zhotovil, ale c.k. návladnictvo nepropustilo. Jen jeden – bez nadpisu dostal se na veřejnost.“⁵³

Pro fotografie vojenské oblasti fungovala předběžná cenzura. *„Není snad třeba vysvětlovat, že v dobách tak pohnutých, jako byla právě minulá, zvláště velitelství každé armády dbá, aby co možná nejméně zpráv o přípravných krocích do veřejnosti vniklo. Fotografování pevností, dislokaci vojska atd. je ovšem stejně zakázáno ve všech státech.“⁵³*

4.1.4 Fotografie z cest

Fotografiemi z cest miníme na stranách Českého světa především cyklus fotografií z Bosny. Málokdo si dnes uvědomuje, že

⁵³ Český svět. 1909, roč. 5., č. 25.

Češi, Bosňané a Hercegovci žili po čtyřicet let ve společném státě.⁵⁴ „Podle sčítání obyvatelstva z roku 1910 žilo na území Bosny a Hercegoviny 7 045 Čechů“⁵⁵ a mezi nimi i Rudolfova sestra Helena. Při tamních několika návštěvách Rudolf zdokumentoval život zejména muslimských trhovců a řemeslníků. Jeho živé snímky z ulic vystihují atmosféru země na počátku dvacátého století. Ačkoliv jsou v Bosně Rudolfovy snímky neznámé, nenašli bychom k jeho kolekci období.

„Domnívám se, že jde o nejdůležitější kolekci historických fotografií Bosny a Hercegoviny (čítá na 500 záběrů). Umělecká úroveň jeho fotografií, jejich dokumentárně-etnografický význam a počet přesahují nejhodnotnější díla dochovaná v Bosně a Hercegovině,“⁵⁶ tvrdí Ivan Orlić, bývalý velvyslanec Bosny a Hercegoviny v Praze.

Na stranách Českého světa se tedy prezentovala jen hrstka fotografií z mnoha. Selektce připadla redakci časopisu a je pozoruhodné, že ta téměř pokaždé sáhla po konvenčnějších a méně dynamických fotografiích. Názornou ukázkou mohou být v porovnání obrázky jedna a dva (*na následující straně*) zachycené okolo roku 1906. Oba snímky zobrazují stejné místo (určeno podle budovy s reklamní tabulí a nápisem „Izborní Singerovi sivaci stroje“), ale z jiných úhlů.

Na první pohled vidíme, že snímek nalevo je fádňější, chybí tu výraznější děj. Otevřené okenice spolu s dveřmi vytvářejí pravidelnou symetrii a celkově obraz číslo jedna působí klidnějším dojmem. Navíc se fotografovaný člověk nachází téměř ve středu kompozice, což činí z fotografie všední záležitost. Snímek Galanterního obchodu redakce Českého světa přesto publikovala. Obrázek dvě přitom působí dynamičtěji. Nachází se v něm několik rovin: pozadí kopce s domem na vršku, pohled ulice a její typické architektury a zejména jsou přítomní

⁵⁴ Konkrétně jde o léta 1878–1918. Po Berlínském kongresu následovala okupace země „pro císaře pána a jeho rodinu“. Počáteční nepokoje s muslimskými povstalci připomíná např. bitva u Maglaje, z které vzešlo slovo „maglajs.“ (viz HLADKÝ, Ladislav a Václav ŠTĚPÁNEK. Příloha k článku Bosna v časech fotografií Rudolfa Brunera-Dvořáka)

⁵⁵ HLADKÝ, Ladislav a Václav ŠTĚPÁNEK. Bosna v časech fotografií Rudolfa Brunera-Dvořáka. In: [online]. Dostupné na str. 1 dokumentu: http://www.mzv.cz/file/157293/hladky_stepanek1.pdf

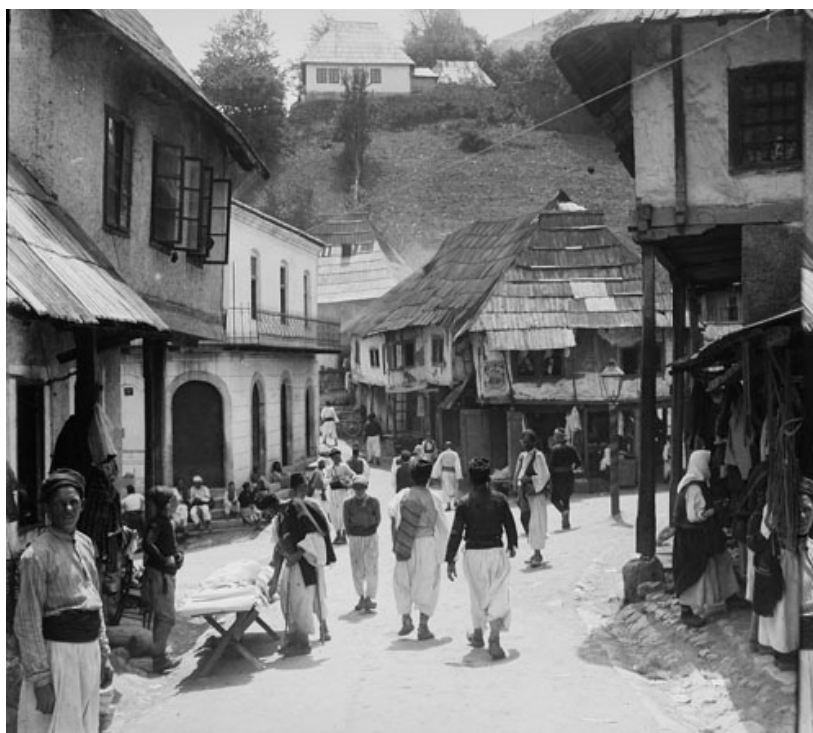
⁵⁶ několik slov bývalého velvyslance Bosny a Hercegoviny v ČR, Ivana Orlice, dostupných v příloze ke článku „Bosna v časech fotografií Rudolfa Brunera-Dvořáka“ In: [online]. [cit. 2012-04-15] Dostupné na <http://www.mzv.cz/file/157299/orlic.pdf>

lidé, kteří korzují všemi směry a představují nerušený chod dne. I když tento snímek také nepatří k Rudolfovým nejakčnejším, je z něj dobře patrný pohyb, který nás vtahuje do bosenské atmosféry.

obr.1: Galanterní obchod ▼

obr. 2: Centrum města ▼

V Bihači nebo Cazinu tvořili hlavní složky obyvatelstva muslimové. *„Neradi vzbuzují pozornost cizince, od fotografického aparátu se odvracejí – Islam zapovídá zobrazovati člověka; zdánlivě zvykly i na kodaky, někdy lhostejně vydrží, ač vědí, že je fotografuješ – nemají jasnou představu o tom, že jejich podoba, bude zachycena.“*⁵⁷ Tak v Českém světě popsal patrně sám Rudolf práci na fotografiích v Bosně.

Při cestování na jih s sebou brával lehčí a pohotovější stereokomoru. Mnohem nerušeněji tak vklouzl do pouličních davů a vyfotografoval například prodavače kůží, fíků nebo siestu před mešitou. Materiál celkově vycházel pod titulky „Bosenské typy“ nebo „Bělehradské figurky“.

4.1.5 Sportovní snímky

Český svět věnoval sportu poměrně častou pozornost. *„Sportovní fotografové hledají něco zajímavého, neobvyklého, emočního a neočekávaného, obojí na hřišti i mimo něj.“*⁵⁸ Díky Rudolfovi mohla redakce vyobrazovat nearanžované snímky zobrazující skutečnou akci i její pozadí. Kdyby Rudolf chtěl, mohl se specializovat jen na sportovní fotografii, protože v její realizaci byl skutečným mistrem. Ostatně sám Český svět jej označil za výborného „sportofotografa“.

Zajímalo ho lyžování, bruslení, hokej... Zachytil dokonce mezinárodní bruslařské závody v Praze nebo české hokejové mistrovství. Zimních sportů si užíval i ve Švýcarsku, kam doprovázel Františka Ferdinanda. Ve Svatém Mořici využil situace a zdokumentoval i pro Čechy neobvyklé sportovní boby při jízdě v zatáčce (*viz příloha č. 19*). Ze Svatého Mořice výtvarně upoutá zejména momentka hokejového zápasu na zamrzlém jezeře. Vzhledem k paprskům ze zapadajícího slunce a siluetám sportovců v akci, působí fotografie doslova magicky (*viz příloha č. 17*).

Ve sportovní tematice nelze opomenout ani fotografování sokolských sletů. Tam se představily nejrůznější národy a jejich sestavy.

⁵⁷ Bosenské typy. *Český svět*. 1906, roč. 3., č. 9.

⁵⁸ KOBŘE, Kenneth. *Photojournalism : the professionals' approach*, s. 120.

Například američtí sokolové představili v Praze indore-baseball. K obrazově zajímavým patřil i snímek šachového turnaje V. sletu všesokolského, kde se za sportovci v oparu tyčí Pražský hrad. (viz příloha č. 18)

4.1.6 Zvířata

Rudolfova práce zahrnuje i odlehčenější fotografie charakteru *features*. (viz příloha č. 21) Vyskytovaly se ve „Fotografickém“ nebo „Humoristickém koutu“ časopisu a znázorňovaly zvířata, kterým lidé na snímcích světili lidské vlastnosti. Obrazy koně s dýmkou nebo psa v loveckém klobouku dnes nepochybně nepatří k nejhodnotnějším pracím Brunera-Dvořáka, ale tvoří už navždy díl fotografovy kariéry. Podle Českého světa byly dříve podobné Rudolfovy snímky velmi oceňované.

V doprovodném textu pod fotografiemi se psalo: *„Měli jsme již nejednu příležitost, podati ukázky fotografického umění Rudy Brunera Dvořáka. Zvláště jeho snímky ze života zvířat jsou dokonalé. Necht' si vyvolí za terč svého objektivu prchající laň nebo rvoucí se smečku psů, necht' fotografuje koroptve v letu či klidně plovoucí labuť, vždy podá výkon hodný illustrovati dílo Brehmovo. Žádný z českých fotografů nepodal ještě tak dokonalé snímky koní, skotů, bravu v nestřežených chvílích jako R. Bruner- Dvořák! On sjezdil již hezký kousek světa za tímto účelem a sám následník trůnu má jej rád po boku. Tu v oboře dává si od něho zhotovovati nejkrásnější druhy zvěře ze zvláštního úkrytu, nebo vzorného hospodářství stáje skytají tomuto fotografovi materiál nevyčerpatelný. Sklady negativů tohoto atelieru jsou velmi rozsáhlé a sta nápíisů na skříních poučují nás o všestrannosti Brunerově.“⁵⁹*

5. Ukončení spolupráce s Českým světem

V roce 1910 končí Rudolfova spolupráce s Českým světem. Přesné důvody ale neznáme a můžeme tak o nich pouze spekulovat.

⁵⁹ Koutek fotografický. *Český svět*. 1907, roč. 3., č. 20.

Mohl se změnit post obrazového redaktora a s ní i politické zaměření časopisu. Jako věrný fotograf následníka trůnu nemusel do nové koncepce zapadnout. Rudolf také pracoval s jinými časopisy, například publikoval v Österreichs Illustrierte Zeitung, v monarchii asi nejnápravnější obrazovým časopisem. Teoreticky se tak třeba zaměřil čistě na práci pro tento list.

V roce 1909 pořídil Rudolf závěť, což může vypovídat o horším se zdravotním stavu. Velký počet dochovaných fotografií z této doby, ať už z honů nebo společenských setkání, ale nikterak nevyovídá o oslabení činnosti jako fotoreportéra.

K eventuálním důvodům musíme zařadit i fakt, že v roce 1911 přestěhoval z Bihače do Prahy sestru s jednoročním synem Jaroslavem a chtěl se tak možná více věnovat rodině.

6. Doplnující údaje aneb povídání s Pavlem Scheuflerem

Přední český historik fotografie a publicista Pavel Scheufler se specializuje na epochu fotografií Rakouska-Uherska. V podobě knihy *Krásné časy* je autorem životopisu Rudolfa Brunera-Dvořáka (v rozhovoru použita zkratka „RBD“). Sešli jsme se spolu, abychom si podrobněji popovídali o životě a dílu Brunera-Dvořáka a doplnili detaily a zajímavosti, které v práci prozatím chyběly...

■ Rudolf Bruner-Dvořák byl členem společenské skupiny Hacašprnda. Můžete tuto skupinu popsat? Jaká byla její náplň?

To byla pánská stolní společnost. Život Čechů v 19. století se často odehrával ve společenském prostředí, v hospodách a jenom v Praze bylo několik desítek těchto společností. Nějaké podrobnosti o nich nikdo neví, čím se zabývali, kdo byl členem... Myslím, že se pánové s chutí scházeli sami, povídali a drbali.

■ Mě zaujal už samotný název, trochu evokuje „ženy, víno, zpěv“...

A třeba to tak opravdu bylo. On měl ženy rád, nebo to o něm aspoň říkal jeho synovec, se kterým jsem měl možnost se seznámit. Říkal, že měl

rád ženy od šlechticů po kuchařky nebo tak nějak... Co měl taky jiného dělat, byl to vlastně starý mládenec, společensky velmi na výši, pro něj to bylo i otázka existence nebo zábavy a společenských styků...

■ Proč si myslíte, že dědictví po otci připadlo Rudolfovi a ne staršímu Františkovi?

František se z rodiny vymykal. Syn krejčího, který šel do Mnichova studovat malbu, to je výlučné... Možná vždy v rodinách, ještě patriarchálně založených, měl být ten nejstarší dědic, na kterého kladli hlavní důraz a ve kterém se zhlíželi, ale František mi připadá, jako by byl úplně mimo. Studoval ze společenského hlediska něco naprosto neuvěřitelného a hloupého, i když byl potom úspěšný. Rudolf byl determinován úrazem, takže je zvláštní, že na něho se rodina upřela a počítala s ním se ziskem i vzděláváním.

■ Zmínil jste Rudolfova zranění – myslíte si, že by měl Rudolf jako kupec (kdyby si nepřivodil úraz) šanci dostat se k profesionálnímu fotografování ?

To určitě. Já si myslím, že by ho to úplně zničilo a hlavně by ho to nebavilo. Přece jenom věřím, že každý má určité genetické dispozice, ale to jsou takové moje spekulace...

■ Co pokládáte za nejpravděpodobnější důvod ukončení spolupráce s Českým světem?

Já si to neumím vysvětlit. Faktem je, že v roce 1909 sepsal závěť. To mohlo cosi signalizovat. Koneckonců napsat závěť je příprava, ne na smrt, ale na logické vypořádávání se věcí. Ona se tam „taky“ trošku změnila redakce, možná se změnilo i zaměření listu... I doba se radikalizovala určitým způsobem. Jeho royalistické cítění a vztah k následníkovi trůnu mohlo třeba někomu vadit. Ale dál tam dodržovali společenskou rubriku o životě císařského dvora, takže ten časopis nebyl nijak orientován protimonarchisticky. Vymezovali se vůči německé menšině, ale takovým tím českým způsobem... Tolerance vůči dvoru byla „vždycky“ obrovská. Čili těch důvodů může být více, jak ten

zdravotní, tak jeho vypjaté monarchistické citění, změna redakce, do určité míry změna orientace listu...

■ Máte bližší informace o tom, co dělal Rudolf za války?

Jaroslav fotil někde v nemocnici, ale Rudolfovy záběry nebo jeho válečné snímky vůbec neznám... Pan Rijáček říkal, že se rodině za války nežilo lehce, ale to je takový obecný mýtus. Faktem je, že byl opravdu nedostatek potravin, přidělový systém a společnost na to nebyla připravená... Rudolf vůbec nefotil nebo jeho fotky z té doby neznám... Od osmnáctého roku jich je zase docela hodně, jak stržení Mariánského sloupu nebo příjezd prezidenta Masaryka. To je otázka, jestli to fotil Jaroslav nebo Ruda.

■ Už jsme o tom trochu mluvili, ale nemáte zprávy o Rudolfově politickém přesvědčení? Byl pro zachování českých zemí pod habsburským Rakouskem nebo si přál svébytnost českého, resp. československého státu?

Já mám na to obecně dost vyhraněný názor. Myslím si, že vznik samostatného Československa byl omyl, a že to byl dost umělý útvar včetně Podkarpatské Rusi. Ale ten vývoj vzhledem k válečným útrapám, a díky tomu, co se tady dělo, takto směřoval, to je jasné.. Málokoho tehdy napadlo, že by mohl vzniknout samostatný stát. Uvažovali spíše federalisticky. Myslím, že Rudolf uvažoval stejným způsobem, že by ho ani nenapadlo, že vznikne samostatný stát. Možná i těžce nesl, že upadl v zapomnění, zatímco jeho bratr Jaroslav celkem vplynul. Byl jedním z fotografů prezidenta Masaryka...

■ Jaký byl Ferdinand jako zaměstnanec? Povahově přesný opak Rudolfa...

To je záhada. Vždyť fotil jeho dceru, na kterou byl strašně hrdý, v šestinedělí, to je ohromný akt důvěry. Mezi nimi nějaká vztahová věc musela být. Roli mohl hrát i soucítící faktor, a to, že byl nemocný. Možná, že se na něho díval takovým shovívavým způsobem, hrbáček mi tady dělá šaška, ale zase ten akt důvěry... Je to zvláštní, jsou to spíše

pocity... Nebo je dochovaná fotka, kde stojí pár kroků od Ferdinandovy manželky. Já si dokonce myslím, že ji učil fotit. Existuje dokonce její fotka na zámku na Konopišti, kde fotila Brunera-Dvořáka, jak fotil ze stativu. Vyfotila Brunera-Dvořáka, jak ji fotí... (viz příloha č. 4)

■ Rozpoznáme z více fotografií styl RBD? V čem je síla jeho fotografií?

To je dobrá otázka. Faktem je, že tím, že měl techniku 18 x 24, a tím, že dělal reportáž, fotil císaře, na skleněné deky, tak byl přece jenom trošku dál... Byl jiný a svérázný tím, že se zaměřoval na momentní fotografii, zpravodajskou fotku. To nebyla ateliérová práce, kterou se zabývala většina jeho kolegů. Mluvit o rukopisu můžeme jedině třeba v nasvícení scény. Například úžasně nasvícené jsou kniha Průmysl textilní nebo soubor z Postojny... To je ale věc profesionální dovednosti. Mluvit o rukopisu je velmi složité, neshledávám ho nijak výjimečným a jiným. Třeba když ho srovnáme s Pavlíkem, ty fotky jsou si „strašně podobný.“ Někdy, když se díváme doma na negativy z manévru nebo z honů, tak se ptám „nefotil to náhodou ten Pavlík?“ Ale to zaměření, ten žánr a zájem o pozadí, třeba dam na dostizích v Chuchli... Že by nějak fotil koně jako pardubický Pírka, to ani ne. Ale fotil lidi, společnost a zákulisí. Rád fotil koně samostatně, to zase jo... Mám stovky záběrů koní, které on asi miloval.

■ Jaké téma považujete u Rudolfa za nejlépe technicky zvládnuté a na druhou stranu – které mu bylo nejbližší?

Já osobně mám moc rád fotky s balóny, to je něco tak nadčasového a jiného... Jako by mířil do fotografie dvacátých let. Asi ho to zajímalo a bavilo. Zvláštní třeba je, že neznám žádnou fotku s letadlem. A technicky nejzáludnější? Technická preciznost interiérových snímků je omračující, zvlášť způsob osvětlení.. Ale tím spíše vydělával, myslím, že ho to moc nebavilo. A pak hony ho možná bavily, těch fotek je hodně, nebo spotovní snímky a manévry, to jsou vyloženě akční věci... Jsou nádherné, jak živé obrazy, a přitom to jsou opravdu momentky. Když si člověk představí, že tam stříleli, že tam musel být pěkný zmatek a on si

dokázal tu scénu udělat. To je neuvěřitelné. Asi z těch manévřů to je nejzajímavější.

■ Našla jsem zmínku, že dílo BD připomíná snímky francouzského fotografa Lartiguea – můžete jejich fotografie porovnat?

Lartigue začal „foťáčkem“ od tatínka fotit, když už Bruner Dvořák byl v nejlepších letech... S Lartiguem bych ho ale asi nesrovnával. Lartigue byl „neškolenej,“ díval se na svět jakoby dětskýma očima... I jeho fotky, tím že byl „malej“, fotil zespondu. Prostě žabí perspektiva. Je to nesrovnatelné... Ale ten pozitivní přístup k fotce a životu, to je spojuje, ta určitá spontánnost... I záliba v technických novinkách možná, i když je to otázka..., tou supertechnickou novinkou totiž byla letadla, a ta Rudolf nefotil, ale má zase nádherná auta...

■ A zázemí obou fotografů?

To je také nesrovnatelné. Lartigue byl syn bankéře, tatínek neměl moc času se mu věnovat, až z toho možná měl komplexy, takže ho zásoboval věcmi... Tady začal Bruner-Dvořák jako syn krejčího, vydobyl si takové postavení, že i císař sám na něj pamatoval.

■ Můžete nějak vysvětlit, proč ve druhém ročníku otiskl Český svět tak málo jeho snímků?

To vůbec nechápu. Jestli tady vůbec nebyl, jestli byl třeba ve Slovinsku... Je to opravdu zvláštní, jakoby se i ten časopis hledal, přišla nějaká krize... Říkal jsem si, jestli v té době nebyl na jihu Evropy, jak psali „náš fotograf Ruda zmizí na několik měsíců, ani laskavá máti neví, kde se nachází...“

■ Proč se v Českém světě zveřejňovaly více statické snímky, když dnes víme, že k dispozici byly i ty reportážnější a živější? Šlo o dobový trend v chápání obrazu?

Opravdu nechápu, že vždycky vybírali ty horší a méně dynamické fotky. Jestli ten názor byl tehdy takový, tak se to určitě posunulo. Dnes se ve

všem preferuje dynamika, pohyb, akce. I v módě. Fotka se vyvíjí, ale ten konzervatismus je obrovský. Přitom Hipman sám měl rád živé fotografie.

■ Máte vysvětlení, proč se RBD nejvíce (co se týče nazírání motivů) přibližovali amatérští fotografové?

Protože ti nebyli odvislí od zakázky. Fotograf se tehdy živil tak, že měl jistotu zakázky. Když člověk přišel do ateliéru, objednal si fotku, tak to byla jistota. Když fotograf fotil nějakou událost, nevěděl jestli to prodá a neměl vždy zajištěn distribuční kanál. Obrazových časopisů zase nebylo tolik. Amatérovi to bylo jedno. Ten fotil pro radost ze stisku spouště. Byl nadšený, že může fotit a nešlo mu o to prodat fotku... Až třeba dodatečně ho to napadlo. Rudolf také řadu věcí dělal prostě na blint. Když šel fotografovat hony, nevěděl jestli to prodá, někomu to poslal a oni mu to s díky vrátili, to bylo „prostě nejistý“... To Rudolfa přibližovalo k amatérskému pohledu.

■ Myslíte, že mezi Rudou a Pavlíkem panovala velká rivalita? Ostatně tematicky i technicky si byli velmi podobní, navíc spolu předtím pracovali...

Pavlík byl manžel jeho sestry, čili patřil do rodiny. Žil a dýchal s nimi, ale patrně měl pocit tísně. Přece jenom Rudolf byl silná osobnost. Myslím, že tam Pavlík prostě nezapadl, a že mu to mohlo časem vadit. Cítil se také dominantním. Rudolf mu poskytl domov, fotografické prostředí, kvalitní a dobrou startovní dráhu, ale on už potom chtěl žít na vlastní noze. A Český svět se s tím musel nějak vypořádat. O té větvi rodiny se vůbec nikdy pan Rijáček nezmiňoval.

■ Můžete zhruba odhadnout, kolik vážilo fotografické vybavení, které bral s sebou na cesty? Potřeboval i sluhu, takže to asi nebylo nic lehkého...

Když se vezme jeho vzpěrová komora, kterou si člověk může potěžkat, protože existuje ve sbírce Národního technického muzea, kam se dostala po smrti pana Rijáčka, tak jen ta kamera vážila zhruba dva a půl

kila... Ta hmotnost byla šílená a ještě, aby to člověk vyrovnal. Bylo tam potřeba docela dost síly na vzpěry. A potom ještě skleněná deska.

■ Co všechno s sebou za vybavení (kromě kamery) ještě potřebovali?

Museli mít skleněné desky, které prvotně opravdu byly 18 x 24, ale v Bosně fotili už na skleněné desky 8,5 x 17 cm. To byly stereodesky, čili menší a lehčí. Zdá se mi zajímavé, že přece jen byl Rudolf asi trochu konzervativní, že nefotil na film. Později tedy také trochu fotil na film, ale i v Bosně se jedná hlavně o desky skleněné.

■ Byl časopis Český svět tak „světový“, jak se prezentoval? Jak se odlišoval od jiných obrazových časopisů, zejm. německých?

Faktem je, že množstvím kvalitně tištěných fotografií a grafickou úpravou vysoko čněl i u nás. Sám vydavatel Hipman byl velký fotograf a zabýval se dokumentem a reportážní fotkou. Hlavně s jeho odchodem možná souviselo, že se tam potom Bruner-Dvořák už moc neobjevoval. Byla tu Zlatá Praha, Světozor, spousta měsíčníků, např. Sport a hry. Ty všechny měly fotky a uplatňovaly je, ale Český svět byl na nich vyloženě postaven... To je strašně důležité, a tím se odlišoval.

■ A německy psané časopisy?

Německé časopisy mi připadají, že byly typograficky usedlejší. Chyběly tam nápady, slovní hříčky, spojení textu a fotky, ta hravost. Typograficky samozřejmě byly na výši, měly i větší formát, ale byly takové studenější...

■ Bylo obvyklé, že obrazový časopis pořádal koncert pro celoroční předplatitele? Nebo to byl unikát, něco originálního?

To jsem si ani nevšiml, ale je to úžasný marketingový tah. Dnes se také všichni snaží předplatitele nějak zaujmout, dostanou třeba CD nebo desky... Hlavně to byla jedna velká rodina, oni se na tom koncertě sešli a byla to společenská událost... Mám pocit, že ve Světozoru jsem na

něco podobného narazil, nějaké společenské akce pro předplatitele, ale nevím přesně...

■ Rudolf pracoval i s barevnou fotografií, s autochromem... Je zde vidět nějaká výrazná odlišnost ve výsledném stylu práce fotografa od jeho běžných černobílých fotografií?

Autochromy doma mám a jsem z nich svým způsobem trochu zklamaný. Problémem barevné fotografie byla samozřejmě nízká citlivost, to znamená velmi dlouhé expozice atd. Čili dělat nějaké momentky z trhů nebo to, co ho bavilo a vyhovovalo mu, bylo komplikované. Neřešil barvu, neviděl barevně. Je tam třeba fotografie sestry Heleny ve Stromovce. Je to tedy barevně uměřené, že ona je v zeleném a je tam podzimní listí, takže to vypadá dobře. Není tam takové množství barev, což byla velká chyba prvních tvůrců barevné fotografie, že se snažili podat barevnou pestrost, barevné květy, ukázat co nejvíce barev... To byl takový dobový komplex „konečně máme barvu, tak ji ukážeme co nejvíce“. To u něj zase není. Ale že by pracoval třeba s kontrasty barev jako modrá – červená, to ne... Bylo by asi strašně brzy, to po něm chtít. Autochrom přišel roku 1907.

■ A ve srovnání s černobílou fotografií si tedy autochrom vede hůř?

To je úplně jiné, ta černobílá je o tři stupně výš. Kdybych tu barevnou srovnal s jinými autory, tak vůbec nevybočuje.

■ Co osobně považujete za vrchol tvorby RBD?

Je to velmi subjektivní dojem, ale myslím, že nejsilnější jsou fotky z Bosny. Pak momenty z těch manévrů, kde asi byla občas i nuda, takže měl čas pohrát si s kompozicí.

■ Ovlivnil Český svět RBD jako fotografa?

O tom jsem takhle nikdy nepřemýšlel. Bral jsem to tak, že oni ho respektovali, měli rádi, protože jeho fotky byly atraktivní a byly v blízkosti následníka a šlechty, což je vždy zajímavé. Nebo také, kdo jiný by jim

dal začátkem 20. století tak dobré fotky, když šlo o návštěvy císaře? Zajímaly by mě i finanční relace, jestli to pro něho bylo finančně zajímavé. Na to jsem ale nikde nenarazil, jak to bylo s placením honorářů. Určitě ho ale těšilo mít publikované snímky v Českém světě, jako trochu ješitného ho to určitě bavilo a zajímalo...

■ Nevíte jaká byl cílová skupina čtenářů Českého světa?

To by bylo strašně zajímavé vědět, jestli to byla střední vrstva nebo umělci... Řekl bych, že je to celkem intelektuálnější a náročnější časopis. Třeba Zlatá Praha mi přijde z literárního hlediska primitivnější. Otázka vlastně je, co je ta střední vrstva,⁶⁰ která se tehdy teprve rodila. Byli to lidé výrazně české orientace, ale loajální ke koruně, to je zřejmé. Sice občas tam jsou také narážky, ale tím se spíše bavili.

■ Myslíte, že dílo RBD je už definitivně uzavřené nebo se dá najít něco nového?

Vždycky se dá objevovat něco nového, to je právě na té historii krásné... Nikdy nic není konečné.

Závěr

Fotograf Rudolf Bruner-Dvořák vnesl do fotografie na přelomu století něco nového. Jeho hlavním přínosem byly momentní čili reportážní snímky. Ve výběru motivů a v postupném zaznamenání jednotlivých fází děje shledávám hlavní průkopnickou roli Brunera-Dvořáka. A jak se vlastně fotograf stojící na prahu dvacátého století mohl vyvinout v moderního fotoreportéra?

Nepochybně k tomu přispěly technické inovace, díky nimž mohly kamery snímat rychleji a s lepšími výsledky. Druhou a stejně podstatnou část mince představovala vůle fotografa vyjít do ulic a zaznamenat

⁶⁰ Tzv. střední vrstvu tehdy tvořili příslušníci svobodných povolání, technické inteligence, majitelů domů, nejrůznějších úředníků a také profesorů, učitelů a lékařů. Byly to osoby využívající zejména duševních schopností. Tyto střední vrstvy využívaly volný čas ke vzdělávání, turistice nebo sportování a kultuře. (viz VEBER, Václav [a kol.]. *Dějiny Rakouska*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 455.)

nearanžované výjevy ze života. „*Tudíž technický pokrok spolu s představitostí a duchapřítomností fotografa šly ruku v ruce.*“⁶¹

Jeho snímky jsou silné, vzbuzují emoce a vtahují nás do víru rakouského soustátí. Impozantní je hra se světlem, které Rudolf využíval jako výrazný estetický prvek. Za hodnotnější, vzhledem k jejich složitějšímu pořízení a působnějšímu výslednému efektu, považuji pohybové snímky. Z dnešního pohledu je ovšem významný například i soubor interiérových fotografií z Konopiště. Právě snímky zámeckých pokojů od Brunera-Dvořáka dopomohly v nynější době vrátit inventář na původní místo.

Význam mají ale v první řadě zkoumané snímky v Českém světě. Ve své době si díky nim čtenář mohl přesně prohlédnout válečné lodě a nebo sídla umělců či šlechty. Nejen, že takové fotografie podstatnou měrou přispěly ke klíčovému tvůrčímu období Rudolfa Brunera-Dvořáka, ale zároveň zdokumentovaly obraz tehdejší společnosti a událostí. Při tak velkém počtu tištěných fotografií tvoří tyto obrazy svědectví jedné epochy. Jejich dokumentární hodnota je umocněna kvalitními vyobrazeními soudobých předních osobností. Jen málokterý z fotografů se může pochlubit, že vyfotografoval tři po sobě úřadující hlavy státu vládnoucí souhrnně v rozmezí bezmála sta let.⁶² Fotografie Rudolfa Brunera-Dvořáka jsou v tomto smyslu věčné.

Na jeho snímcích, otištěných v časopise, nechybí ani cizí vysoce postavení státníci. Rudolf zachytil německého císaře Viléma II. v Terstu a o něco jižněji sedí na jeho fotografii v koňském sedle srbský král Petr I. Z pohledu jednadvacátého století mají Rudolfovy snímky nevyčísitelnou historickou hodnotu.

Námětově se Rudolf orientoval na lidi a společenské události. Ty získaly jednoznačnou převahu nad ostatními tématy. Kromě vyobrazení slavnostních průvodů a návštěv panovníka pronikly na strany časopisu i snímky z karnevalu na ledě nebo z několika svateb. Jednu takovou svatbu v lázních Svatého Jana pod Skalou doprovázel text: „*Krásné*

⁶¹ KOBŘE, Kenneth. *Photojournalism : the professionals' approach.*, s. 338

⁶² Svým fotoaparátem zachytil Františka Josefa (vládnoucího v letech 1848–1916), Karla I. (1916–1918) i T.G. Masaryka (1918–1935)

*fotografické snímky, pořízené p. Dvořákem-Brunerem, jsou tak výmluvné, že není dalšího doprovodu zapotřebí.*⁶³

Ve své době byl přeloučský rodák opravdu slavný člověk. Koneckonců například za druhé pololetí třetího ročníku, který početně znamenal nejvyšší angažovanost spolupráce, se snímky Brunera-Dvořáka ocitly na titulní straně celkem jedenáctkrát z jedenadvaceti čísel. Čtenáři tedy Rudolfa jako fotografa nepochybně zaznamenali. Když jim navíc přinášel snímky ze zákulisí šlechty nebo z dějiště různých sportů, nemohl být přijímán jinak, než kladně. I přes dominantní zastoupení společenských témat je ze stran časopisu Český svět patrná rozmanitost fotografovaných motivů, která prostupuje celým jeho dílem.

Belle époque byla doba rozkvětu a pokroku, ale i vzrůstajícího napětí a prohlubujícího antagonismu mezi společenskými vrstvami. Z dnešního pohledu tato „krásná“ doba znamenala ticho před bouří. Pro Rudolfa byla „belle époque“ skutečně „belle“, o to horší pro něj musela být změna s příchodem první světové války a následným vznikem Československa. Jeho jméno zmizelo v čase...

Věřím, že tato práce alespoň částečně přispěla k oživení paměti národa a připomněla tak veřejnosti vynikající snímky a pohnutý osud fotografa a reportéra Rudolfa Brunera-Dvořáka.

⁶³ Český svět. 1909, roč. 5., číslo 37.

Summary

The aim of this work was to remind readers of the lost glory of czech photographer Rudolf Bruner-Dvořák and his excellent photographs published in the illustrated magazine Czech world. Pages of this the most important czech periodical before the First World War contain a really rich source of Bruner-Dvořák's many captured themes. My detailed analysis of the magazine (from 1904 to 1910) shows the most significant role of people in his photographs.

As a very friendly man, with camera he was able to capture young people of town bathing in the Vltava river as well as the aristocracy in their noble residences.

The most frequent motif of his published pictures created social events like for example the visit of Emperor Franz Josef I. in Prague in 1907. He was almost every time in the right place at the right time. Thanks to him and to Czech world, it is possible to imagine life of people and the atmosphere of the beginning of twentieth century. His photographs have simply a very strong documentary value.

Bruner-Dvořák's skills to capture real-life scenes, sports, hunts, military manoeuvres or for example people in an exotic Bosnia, represent the ability of photographer to find always positive view of „belle époque“. His camera had also taken portraits of very famous people of era. There aren't so many photogaphers who could say that they had taken photos of three successive heads of state. (*Franz Josef, Charles I. and T. G. Masaryk*)

And how could the photographer around the turn of century become the photographer–reporter? First, technical innovations developed a lot, but it would have been only one part of full story. It was particularly Bruner-Dvořák's approach and the way how he looked at a subject...

As the father of reportage photography, he laid the foundations of modern photojournalism for future generations of photographers.

I believe this work brushed up a little bit the memory of our nation, that had unhappily forgotten the name of very important figure of the czech history.

Použitá literatura

▣ Periodika

Český svět. Ročník I. – VI., Praha: vydavatel Karel Hipman, 1904-1910.

▣ Knihy

SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy: Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. 1. vyd. Praha: Grafoprint-Neubert ve spolupráci s Národním Technickým muzeem, 1995, 187 s. ISBN 80-85785-21-8.

SCHEUFLER, Pavel. *Galerie c. k. fotografů*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001, 244 s. ISBN 80-247-9044-0.

KŘIVSKÝ, Petr a Aleš SKŘIVAN. *Století odchází: světla a stíny "belle époque"*. 2. vyd. Praha: Skřivan, 2004, 341 s. ISBN 80-86493-12-1.

DICKINGER, Christian. *Habsburkové bez iluzí: Jací byli doopravdy?*. 1. vyd. Praha: Brána, 2002, 167 s. ISBN 80-7243-136-6.

MRÁZKOVÁ, Daniela a Vladimír REMEŠ. *Cesty československé fotografie: vyprávění o historii československé fotografie prostřednictvím životních a tvůrčích osudů vybraných osobností a mezních vývojových okamžiků*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1989, 359 s. ISBN 80-204-0015-X.

SCHEUFLER, Pavel. *Pražský svět*. Praha: Pražský svět, 2000, s. 447. ISBN 80-238-5731-2.

BURIAN, Jan a Jitka KULHÁNKOVÁ. *Posezení s Janem Burianem: aneb třicet televizních rozhovorů s neobyčejnými lidmi*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2006, 293 s. ISBN 80-7363-100-8.

BIRGUS, Vladimír a Pavel SCHEUFLER. *Fotografie v českých zemích 1839-1999: chronologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 1999, 215 s. ISBN 80-7169-902-0.

BIRGUS, Vladimír a Jan MLČOCH. *Czech photography of the 20th century: a guide*. Praha: Museum of Decorative Arts a Kant, 2005, 163 s.

BALAJKA A KOL. *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: ASCO, 1993, 451 s. ISBN 80-7046-018-0.

ROSE, Gillian. *Visual methodologies : an introduction to researching with visual materials*. Los Angeles; London: Sage, 2012, 386 s. ISBN 978-0-85702-888-4.

KOBRÉ, Kenneth. *Photojournalism : the professionals' approach*. Amsterdam: Focal Press, 2004, 416 s. ISBN 0-240-80610-7.

HOY, Frank. *Photojournalism : The visual approach*. Prentice-Hall, 1986, 255 s. ISBN 0-13-665548-3.

VAN LEEUWEN, Theo a Carey JEWITT. *Handbook of visual analysis*. London: Sage Publications, 2002, 210 s. ISBN 0-7619-6477-0.

TRAMPOTA, Tomáš a Martina VOJTĚCHOVSKÁ. *Metody výzkumu médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010, 296 s. ISBN 978-80-7367-683-4.

VEBER, Václav. *Dějiny Rakouska*. Praha: Lidové noviny, 2002, 727 s. ISBN 80-7106-491-2.

URBAN, Otto. *České a slovenské dějiny do roku 1918*. 1. vyd. Praha: Svoboda, 1991, 263 s. ISBN 80-205-0193-2.

ANDĚL, Jaroslav. *Česká fotografie 1840-1950: Příběh moderního média*. Praha: Kant, 2004, 94 s. ISBN 80-86217-66-3.

KOETZLE, Hans-Michael. *Slavné fotografie: Historie skrytá za obrazy I*. Praha: Slovart, 2003, 191 s. ISBN 3-8228-2576-X.

JANDA, Jiří. *Kamery obskury: fotografické přístroje z let 1840–1940*. Praha: Nakladatelství dopravy a spojů se souhlasem Národního technického muzea, 1983, 303 s.

▣ Elektronické zdroje

Zapomenutý český fotograf: Film o Rudolfu Bruneru-Dvořákovi [online]. Scénář Pavel SCHEUFLER, Jan HOZÁK a Jan BONĚK. Režie Jan BONĚK. 1993. Dostupný z: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/audiovideo/filmmove-projekty.html>

SCHEUFLER, Pavel. *Oficiální web předního českého historika Pavla Scheuflera* [online]. Dostupné z: www.scheufler.cz/

SCHEUFLER, Pavel. *Teze k dějinám fotografie do roku 1918*: [online]. Dostupné z: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,teze-k-dejinam-fotografie-do-roku-1918,41.html>. Text vycházející ze skript vydaných v roce 2000.

Počátky autochromu v Čechách: studie s poznámkami o počátcích nejstarší v praxi používané techniky barevné fotografie. [online]. Dostupné z: <http://www.scheufler.cz/cs-CZ/ke-stazeni/z-dejin-fotografie,pocatky-autochromu-v-cechach,31.html>.

Bosna 1905 na fotografiích Rudolfa Brunera-Dvořáka: Archivní článek včetně příloh, platnost skončena 29.08.2009. Web Ministerstva zahraničních věcí ČR: Archiv kulturních akcí [online]. 2007 [cit. 2012-05-2]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/sarajevo/cz/cinnost_velvyslanectvi/kultura/archiv_kulturnich_akci/x2007/bosna_1905_na_fotografiich_rudolfa.html

▣ Obrázky

SCHEUFLER, Pavel a Jan HOZÁK. *Krásné časy. Rudolf Bruner-Dvořák, momentní fotograf*. Elektronické muzeum fotografie.[CD-FOTO], Praha 1995.

SCHEUFLER, Pavel. *Oficiální web předního českého historika Pavla Scheuflera* [online]. Dostupné z: www.scheufler.cz/

Některé fotografie byly rovněž získány reprodukcí přímo z časopisu Český svět.

Seznam fotografických příloh

- Příloha č. 1: *Portrét Rudolfa Brunera-Dvořáka od J. F. Langhanse*
- Příloha č. 2: *Fotografie v Českém světě zachycující Rudolfa Brunera-Dvořáka na lyžích*
- Příloha č. 3: *Příjímací salon firmy Rudolf Bruner-Dvořák*
- Příloha č. 4: *Fotografie Rudolfa se stativem a kamerou od Žofie z Hohenbergu (v zámeckém parku)*
- Příloha č. 5: *Snímek po pádu balonu Kysibelka z 16. 6. 1891*
- Příloha č. 6: *Snímek „Jeseň na Konopišti“, první fotografie Brunera-Dvořáka publikovaná v Českém světě*
- Příloha č. 7: *Aristokratické lovkyně fotografických snímků*
- Příloha č. 8: *Arcivévoda František Ferdinand s chotí u snídani*
- Příloha č. 9: *Arcivévoda-následník na lodi „Miramare“*
- Příloha č. 10: *Odjezd panovníka z Prahy*
- Příloha č. 11: *Cvičení jízdy*
- Příloha č. 12: *Snímek z veřejného cvičení hasičů na Vinohradech*
- Příloha č. 13: *Snímek „Rozkoše na Vltavě u Zbraslavi“*
- Příloha č. 14: *„22. leden na Vltavě“*
- Příloha č. 15: *Společnost na dostizích v Chuchli*
- Příloha č. 16: *„Sjezd slovanského pokrokového studentstva v Praze ve dnech 24.-29- června. Skupina studentů. Uprostřed prof. T.G. Masaryk“*
- Příloha č. 17: *Hokej na jezeře ve Sv. Mořici*
- Příloha č. 18: *„Šachový turnaj V. sletu všesokolského“*
- Příloha č. 19: *„Leden ve Sv. Mořici ve Švýcařích“*
- Příloha č. 20: *„Z nedělního cvičení“*
- Příloha č. 21: *Snímky typu feature – fotografie „Mlsounek“ a „Spolehlivý domovník villy“*
- Příloha č. 22: *Fotografie z Bosny: „Příprava pečínky pro rošt“*
- Příloha č. 23: *Bosna: – „Prodavač fíků“*
- Příloha č. 24: *„Manévry rakouské armády u Vesprímu“ v Uhrách*
- Přílohy č. 25 a 26: *„Rakouské válečné lodi na Jaderském moři“*

Přílohy

- Příloha č. 1: *Portrét Rudolfa Brunera-Dvořáka od J. F. Langhans, v roce 1913*

- Příloha č. 2: *Fotografie v Českém světě zachycující Rudolfa Brunera-Dvořáka na lyžích*

- Příloha č. 3: *Přijímací salon firmy Rudolf Bruner-Dvořák, za stolem sám fotograf, 1913*

- Příloha č. 4: *Fotografie Rudolfa se stativem a kamerou od Žofie z Hohenbergu (v zámeckém parku)*

- Příloha č. 5: *Snímek po pádu balonu Kysibelka z 16. 6. 1891*

- Příloha č. 6: *Snímek „Jeseň na Konopišti“, první fotografie Brunera-Dvořáka publikovaná v Českém světě (rubrika Časovosti, 1904, roč. 1, č. 1.)*

- Příloha č. 7: *„Aristokratické lovkyně fotografických snímků“, (fotografie: Český svět, 1906, roč. 3., č. 10)*

- Příloha č. 8: *Arcivévoda František Ferdinand s chotí u snídani v parku konopišťském* (fotografie v *Českém světě*, 1905, roč. 1., č. 19)

- Příloha č. 9: *Arcivévoda-následník na lodi „Miramare“* (fotografie: *Český svět*, 1907, roč. 3., č. 17)

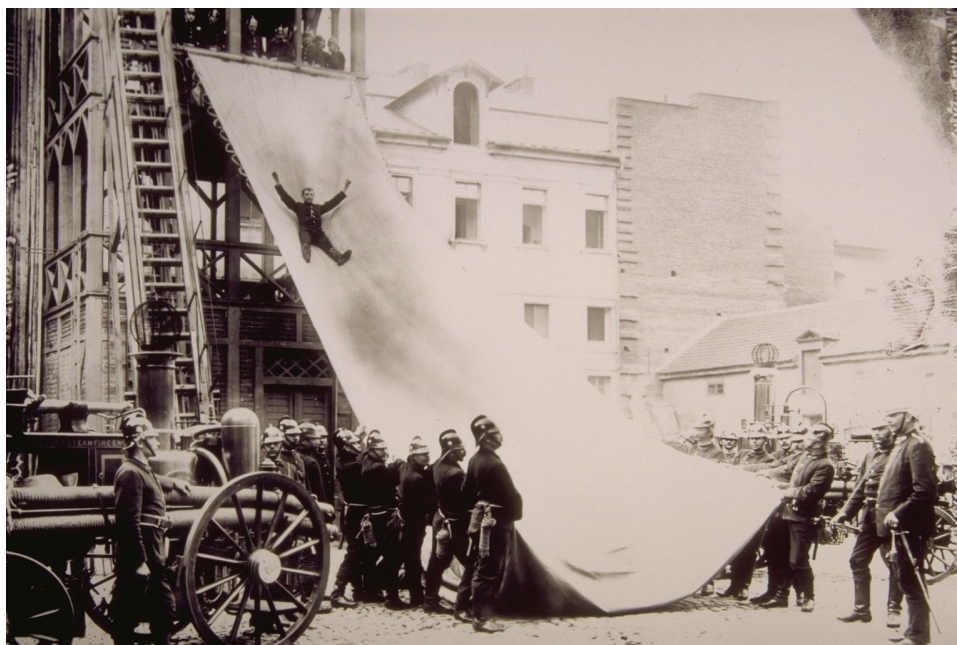
- Příloha č. 10: *Odjezd panovníka (fotografie z návštěvy Františka Josefa v Praze, Český svět, 1907, roč. 3., č. 27)*

- Příloha č. 11: *Cvičení jízdy (fotografie, 1906)*

■ Příloha č. 12: *Snímek z veřejného cvičení hasičů na Vinohradech (Český svět, 1904, roč. 1., č. 4)*

■ Příloha č. 13: *Snímek „Rozkoše na Vltavě u Zbraslavi“ (Český svět, 1905. roč. 1., č. 19)*

■ Příloha č. 14: „22. leden na Vltavě“, na pozadí Vyšehrad
(fotografie, Český svět, 1905, roč. 1., č. 7)

■ Příloha č. 15: Společnost na dostizích v Chuchli, 1906–1908

- Příloha č. 16: „Sjezd slovanského pokrokového studentstva v Praze ve dnech 24.-29- června. Skupina studentů. Uprostřed prof. T.G. Masaryk“
(fotografie, Český svět, 1908, roč. 4., č. 39)

- Příloha č. 17: *Hokej na jezeře ve Sv. Mořici*
(fotografie 1908 –1909)

- Příloha č. 18: „Šachový turnaj V. sletu všesokolského“
(fotografie: Český svět, 1907, roč. 3., č. 34)

- Příloha č. 19: „Leden ve Sv. Mořici ve Švýcařích“
(fotografie: Český svět, 1908, roč. 4., č. 16)

■ Příloha č. 20: „Z nedělního cvičení“

(fotografie: Český svět, 1907, roč. 3., č. 37 a 38)

■ Příloha č. 21: Snímky typu *feature* – fotografie „*Mlsounek*“

(Český svět, 1908, roč. 5., č. 3) a „*Spolehlivý domovník villy*“ (Český svět, 1905, roč. 1., č. 19)

- Příloha č. 22: *Fotografie z Bosny: „Příprava pečínky pro rošt“* (Český svět, 1907. Roč. 4., č. 8)

- Příloha č. 23: *Bosna: – „Prodavač fíků“*, kolem 1906

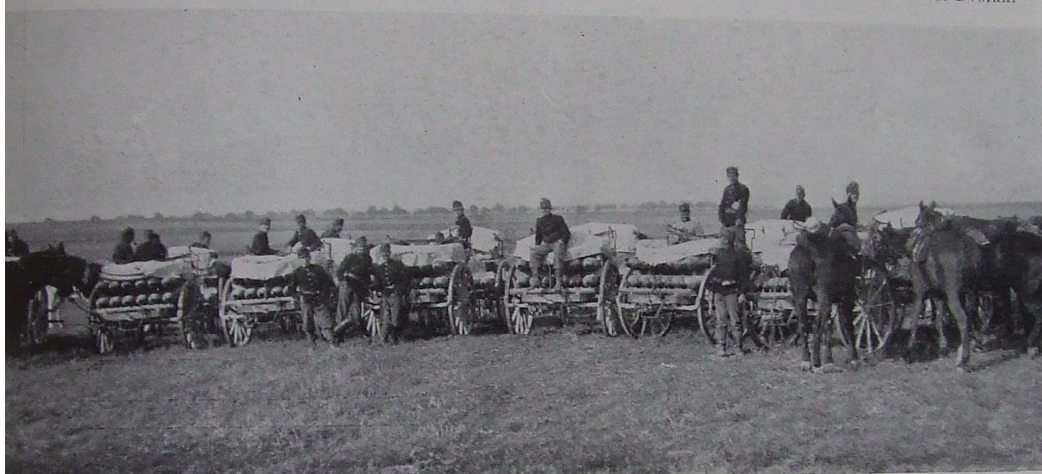

■ Příloha č. 24: „Manévry rakouské armády u Vesprímu“
v Uhrách, (fotografie: Český svět, 1908, roč. 4., č. 51 a 52)

NA VÝSINĚ NAGY KOLATO-NEGY U VESPRIMU.

Fot. R. Bruner-Dvořák.

VZDUCHOPLAVECKÉ ODDĚLENÍ.
Dle pův. fot. snímku R. Brunera-Dvořáka.

■ Příloha č. 25: „Rakouské válečné lodi na Jaderském moři“
(fotografie: Český svět, 1908, roč. 4., č. 14)

■ Příloha č. 26: Snímek z manévru: „Rakouské válečné lodi na Jaderském moři“ (kolem 1908)

